

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LEKÉSZI ÉRTESÍTŐ

1947. április hó

Szerkeszti

VEÖREÖS IMRE

TARTALOM. Csendes beszélgetés: Elaprózott élet. Túróczy Zoltán. — A gyülekezet imádsága: Oltári imádságok. Urvacsorai imádságok. — Igehirdető műhelye: Húsvétvasárnapról Cantate vasárnapig. Veöreös Imre, Tarjáni Gyula, Dr. Nagy Gyula. — Nehemias könyve. Groó Gyula. — Mi a konfirmáció? Sokoray Miklós. — Álláspontunk a fakultatív hitoktatás kérdésében. V. I. — Javaslat a fakultatív hitoktatással kapcsolatban. Dr. S. T. — Református Szabad Tanács határozatal evangélikus szemmel; Egyházszerkezeti kérdések. Dr. Sólyom Jenő. — Falusi hétköznapi prédikációja: Hívogatás. Lüthi-Tekus. — Levél Svédországból. Pósfay György. — Utját álljuk-e az anyasodási törekvésnek? Mesterházy Ferenc. — Mai Erdély: a városi evangélikusság. Deák Ödön. — Diák a prédikációról. — Hozzászólás a lelkész saját úrvacsoravételéhez. Pröhle Károly. — Magyar evangélikus egyház püspöki karának körlevele. — Könyvtárban.

KÉZIRAT GYANÁNT

Hívatásoknak járó kötelező példány ára 4 forint.
Másoknak 3 forint

Cím: Győr Ráth Mátyás tér 1.

Csekkszámia: 11:576.

Több külföldi evangélikus lelkésznek

megindítottuk a Lelkipásztort, akik magyar evangélikus egyházunk barátai és ismerik nyelvünket. Ezek eddig a következők: Svédországban G. A. Dannel; Finnországban M. Voipio, Y. Reino; Dániában M. Zeuthen. Ezúton is testvéri szeretettel küldjük üdvözetünket és kérjük, hogy kísérjék imádsággal messziről kis magyar egyházunk lelkészeinek szolgálatát. Ithoni lelkésztestvéreinket pedig arra kérjük: aki tud a fentiekben kívül szerte a nagyvilágban lélekben közöltünk élő és magyarul értő lelkészekről, írja meg címüket a szerkesztőségnek. Hadd lehessen kapocs közöttük és egyházunk között lapunk!

Egyházmegyei lelkészegyesületek és a Lelkipásztor

A tiszavidéki egyházmegye lelkészegyesülete azt a javaslatot vetette fel, hogy szoros érintkezés fejlődjék ki a Lelkipásztor és az egyházmegyei lelkészi közösségek között. Szeretném a gondolatot tovább vinni s minden egyházmegyei lelkészegyesület elé ezennel letenni.

Az ország lelkészi karával való állandó kapcsolat nélkül a Lelkipásztor nem lehet mindnyájunk lapjává és szolgálatunk támaszává. Lelkészi karunk közösségi élete pedig leginkább az egyházmegyei lelkészi együttlétekben folyik. Fogadják el a Lelkipásztor feléjük nyújtott kezét és vegyék fel vele az érintkezést.

Ennek módja kettős lehet. A Lelkipásztor néhány nyitva hagyott kérdést mindig napirenden tart, mely széleskörű megvitatást és a lelkészi közvélemény kialakulását kívánja. Ilyen például ezekben a hónapokban a konfirmáció, sumptio, elváltak esete. Az egyházmegyei lelkészi összejövetelek alkalmából szakítsanak rövid időt arra, hogy megbeszéljék a lapnak ezirányú megnyilatkozásait és összefoglalják saját maguk véleményét. A másik: Sok gondolat, terv, program, meglátás, egyházi kritika születik az ilyen lelkészi együttléteken. Ami ezek közt általános lelkészi és egyházi vonatkozású, foglalják néhány sorba és írják meg a szerkesztőnek, mint ötlelet, kérdést, elgondolást, tanácsot.

E kettős feladat mozdatójává az egyházmegyei lelkészegyesületi elnök vállalkozhat, vagy bizzanak meg a lelkésztestvérek maguk közül valakit, aki hajlandó állandó kapocs lenni a Lelkipásztor és az egyházmegyei lelkészi együttlétek között.

Ezekre a sorokra bizalommal várom az egyházmegyei lelkészegyesületi elnökök mielőbbi választát.

Szerkesztő.

Minden erdélyi magyar evangélikus

lelkész kapja a Lelkipásztort egyházunk ajándékeképpen. A maroknyi kis lelkészi közösség felé különös mciegséggel száll szeretetünk kifejezése. E hasábkon az ő kérdéseiket is figyelemmel kísérjük, hogy eggyek lehessünk velük lélekben és imádságban.

Csendes beszélgetés

Elaprózott élet

Nem esodálom, Testvér, hogy téged is szívenütött a legutóbbi csendes beszélgetés. Az idő kérdése sokunknak, talán mindnyájunknak kérdése. Szenvedünk az alatt, hogy időnk felett úrrá lesz az ördög, holott annak egyedül jogos ura csak Krisztus lehet.

Igazad van abban is, hogy az ördög raffinériája az idővel való gazdálkodásunkban igen különböző formákba tudja öltöztetni rontó szándékát. Van olyan, akinek az aktivitását fogja meg s beledobja a hajszás élet taposó malmába s ott gépesíti el, szikkasztja ki s teszi terméketlenné. Van olyan, akinek passzivitását ragadja meg s a Márta sürgés-forgása veszedelmének feltárásával gátolja meg a reá váró feladatok elvégzésében. Az egyiket sürgeti, hogy dolgozzék, a másikat biztatja, hogy ne dolgozzék, mert neki csak az a fontos, hogy az ő munkáját végezzük akár aktíve, akár pedig passzíve.

Abban is igazad van, hogy némelyik embert az ördög azzal állít a maga szolgálatába, hogy elaprózza az életét, némelyiket pedig azzal, hogy arra biztat, ne engedje elaprózni az életét. Teljes együttérzéssel vagyok mellette akkor, mikor úgy érzed, hogy a te eseted inkább az utóbbi veszedelem. Engem is ezen a ponton kezd ki legtöbbször. Fogadd azért testvéri szolgálatként azt, amit személyesen közölt mondanivalóid folytatásaképpen a magam életéből itt mindnyájunk előtt mondok.

Be kellett látnom, hogy az életem elaprózódásától való húzódozás mögött végső eredményben sokszor ott van az *emberi hiúság rugója*. Nem volt ezt könnyű felfedezni. Kitűnően álcázta magát. Rámutatott arra, hogy Isten országában is tervgazdálkodásnak kell lennie. Ésszerűen kell felhasználni a rendelkezésre álló embereket és erőket. Michel Angelókkal széklábat faragtatni s Lutherekkal kazánt fűtetni nemcsak ésszerűtlen gazdálkodás, hanem Isten ellen való véték is. De azután egyre világosabban megláttam, hogy erőimnek aprópénzre való felváltása s a szürke élet piacán való elhasználása miatt érzett fájdalom mögött ott van az én elszürkülesem fölötti fájdalom. Fáj az is, hogy az életem elaprózódása következtében Isten országa szolgálatában nem alkothatok olyan nagyot, mint amelyet szeretnék s mint amilyenre Istentől hitem szerint talentumokat kaptam; de vele legalább egyforma intenzitással fáj az is, hogy én nem alkothatok nagyot. Különösen akkor vettem ezt észre, mikor a barátaim, vagy ismerőseim közül valaki kiugrott valamivel a sorból. Mikor erről beszélgettünk és Isten előtt vizsgálgattuk önmagunkat — bizonyos emlékszel reá — rá kellett jönnünk, hogy mikor másoknak az idővel való eredményeket felmutató sáfárkodásukat nézegettük, mi magunk sokszor éreztük, hogy mi

semmi nagyot sem fogunk „alkotni“, mert elaprózódik az életünk. Úgy éreztük, hogy kevés bennünk Keresztelő János lelkülete: „Annak növekednie kell, nekem pedig atább szállanom“ (János 3:30).

Igazad van. Nem mindenkinek van elég bátorsága ahhoz, hogy ezt meg is merje mondani, pedig erre is áll, hogy a helyzet körülbelül mindenkinél egyforma, csak az egyik bevallja, a másik tagadja.

Még egy másik rugót is fel kellett fedeznem az életem elaprózódása elleni belső tiltakozásom mögött. Ez az *öember bűnös autonómiaja*. Tudom, hogy az ördögnek is sokszor érdeke, hogy az Isten szolgáló életét elaprózza, de azt is tudom, hogy ugyanez lehet isteni cél is az életemmel, az életem elaprózása elleni belső ellen-szenv mögött tehát meghúzódhatnak az a pogány gondolat, mely az életem fölötti rendelkezést a magam kezébe szeretné letenni s elfelejtkezik arról, hogy nekem csak egy életprogramom lehet és ez az Istennek való engedelmeskedés. Lehet, hogy ez az isteni akarat rivaldafénybe állít, lehet, hogy szürke számmá tesz a nap-szamosok millióiban; lehet, hogy „nagyot“ alkottat velem, lehet, hogy elszéleteli az életemet, mint a kenyeret, apró darabokra, hogy éhes gyermekszájaknak jusson belőle falat, de az kétségtelen, hogy a terv, amelyet ez az akarat munkál, mindig nagy koncepcióju. — Igazad van, magam is sokszor gondoltam arra, hogy nem szabad nekünk koncepciózusabbnak lennünk életünk felől, mint az Isten.

Azt is meg kellett látnom, hogy az elaprózott életben lehet sok az idővel való rossz gazdálkodás, minden munkának magunkhoz való ragadni akarása, de azért mindennek dacára is áll az, hogy az elaprózott élet a *szeretet* élete. Nem minden elaprózott élet a szeretet élete, de a szeretet élete mindig elaprózott élet. Valaki egyszer azt mondotta: Liebe ist Zeit haben. Igaza van abban, hogy a szeretet nem takarékoskodik az idővel, hanem ép abban mutatja meg szeretetét, hogy mindig ráér.

Igazad van, az idővel való észszerű gazdálkodás lehet nagyon eredményes, célravezető, de sokszor szeretetlen. Nem könnyű megtalálni a kettő között az elmosódó határt. Mi sokszor elfelejtkezünk a magát kendővel körülkötött lábmosó Krisztusról, aki úgy élt az emberek között, mint aki szolgál.

Azt is meg kellett látnom, hogy elaprózott élet a *hűség* élete. Isten erre a mértékre állítja reá szolgálait. A kevésen való hűség az előzménye a többre való bizatásnak. (Máté 25:21). Az élet elaprózódásától való huzódózásunkban sokszor meghúzódik olyan értékelés, mely nem tekinti elaprózódásnak, ha időnk és erőnk nem központi jelentőségű de mégis reprezentábilis szolgálatra van igénybe véve s elaprózásnak tekinti az egyéni lelkipásztori gondozást. Egyre nagyobb álmélkodással látom, hogy Isten előtt semmi sem apró. Minden kis dolog érdekli őt velünk kapcsolatban, mert nagyon szeret minket. Azóta nem merem én sem olyan könnyen azt mondani valamire, hogy mellékes, vagy jelentéktelen.

Igazad van, elsősorban az ifju korban lévők kísértése az, hogy az u. n. „kis dolgokat“ elhanyagolják, de a hűség mérlegén mi, az idősebb nemzedék is sokszor találatunk könnyűnek.

Azt is meg kellett látnom, hogy az elaprózott élet az *evangéliumszerű élet*. Jézus e világ ítélete szerint a benne rejlő erőket és képességeket nem használta fel ésszerűen. Egyetlen filozófiai munkát nem írt, még keresztyén dogmatikát sem. Nem létesített jól kiépített szervezetet sem Isten országának propagálására. Hazafiúi érzéseit a tehetetlen honfibu könnyeiben sírta el, ahelyett, hogy kihasználta volna az etekintetben kínálkozó lehetőségeket. Ha valakinek az élete elaprózott volt, akkor az övé az volt.

Pálnak is elaprózott volt az élete. Ahelyett, hogy nagy távlatokban gondolkozva, missziói társulatot szervezett és missziói iskolát létesített volna, amelyből azután céltudatos terv szerint küldte volna szét misszionáriusait az egész világra, elindul egymaga, vagy egy-két kísérővel, rójja a poros országútakat, viaskodik rablókkal, hányja-veti őt a tenger, kinlódik börtönben. Hát nem kár volt így elaprózni az életét?

Keressük ki együtt azt az ígét, melyet Jézus élete elaprózására is érthetett: „Ha a földbeesett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad, ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem.“ (János 12:24) Jer, simuljunk be alázattal a nagy Magvető kezébe s ne csak engedjük, hanem boldogan vállaljuk, hogy beleszórjon minket a barázdába az Ő mindig nagy koncepciói szerint. *Túróczy Zoltán.*

A gyülekezet imádsága

Oltári imádságok

Húsvétvasárnap: Feltámadás.

Mindenható Isten, mennyei Atyánk! Fiaid halálával megsemmisítetted a bűnt és halált, feltámadásával pedig visszaadtad az örök életet, hogy mi az ördög hatalmától megszabaduljunk és a te országodban éljünk. Add, hogy mi ezt egész szívvel higyjük, s e hitben állhatatosan megmaradva, téged mindenkor dicsérjünk, Krisztus Urunk által, aki veled és a Szentlélekkel együtt, él és uralkodik örökkön-örökké. Ámen.

Húsvéthétfő.

Mindenható Uristen! Szent Fiadat a halálból életre keltetted és feltámadása által az egész teremtettséget megújítottad. Nyisd meg a mi sírunkat, amely fogvatart és támassz magadnak olyan népet, amely itt szolgál, egykor pedig az üdvözült szentekkel dicsőít téged, Krisztus Urunk által. Ámen.

Quasimodogeniti: Az újjászületés.

Mindenható, örök Isten! Fiaid halála és feltámadása által a békesség evangéliumát hirdetted nekünk. Add, hogy az ő feltámadásának ereje által élő reménységre újjászülethessünk és a világot meggyőzhessük, Krisztus Urunk által. Ámen.

Misericordias Domini: A jó pásztor.

Mindenható örök Isten! Te, a juhok nagy pásztorát előhozta a halálból s igéje által az ő nyájába hívta bennünket. Kérünk add nekünk Szentlélkedet, hogy a jó pásztor hangját megismerjük és őt kövessük, hogy így bennünket se bűn, se halál ne szakíthasson kezedből, aki háromságos Istenként élsz és uralkodol örökkön-örökké. Ámen.

Jubilate: Az új teremtés.

Urunk, mindenható Isten! Ahogy a föld ábrázatát évenként megújítod, úgy akarod a bűnbe és halálba hullt világot is megújítani. Könyörgünk, add hogy az igazi élet beköszöntését Fiadban megismerhessük, és az új teremtés részesei lehessünk, benne, aki veled és Szentlélekkel él és uralkodik örökkön-örökké. Ámen.

Cantate: Az éneklő gyülekezet.

Szerető Uristen! Te ugyanazon indulattal töltöd meg híveid szívét. Cselekedd meg népeddel, hogy örömmel tegye akaratodat és téged egész szívvel dicsőítsen zsoltárokbán, énekekben, s e mulandó idő minden nyugtalanságában ott lehessen, ahol az igazi öröm van, Krisztus Urunk által. Ámen.

Die Lesung für das Jahr der Kirche alapján: Sz. J.

Urvacsorai imádságok

Előző számainkban a szószéki imádságokra adtunk néhány mai példát. Most három régi urvacsorai imádságot közlünk Acs Mihálytól (Arcnylánc, 1780). Ezek az imádságok több lelkésztestvér szolgálatában már már kezdnek átmenni egyházunk gyakorlatába. Az urvacsorai liturgiák megfelelő helyén időnként betétként szerepelhetnek, anélkül, hogy ezzel az érvényben levő liturgiát sérelem érje. Az egyházunk által terbevetett új agenda megszületését is elősegíti régi imádságos értékeinknek használatba vétele.

Gyónóimádság.

Óh örök felséges mindenható Atya Uristen! Vallást teszek én szegény bűnös ember szent Felséged előtt, hogy nemcsak az eredendő bűnben születtem, hanem még ennek felette egész életemben sok és különféle vétkekkel lelkeket meg is terheltem. Ezt óh szívek titkát vizsgáló szent Isten, énnálmánál sokkal jobban tudod és átlátod, mert vétkeket elegendőképpen sem meg nem ismerhetem, sem meg nem sirathatom. De óh minden kegyelemnek Istene, hiszen jól látod, hogy az én bűneimet teljes szívemből és minden képmutatás nélkül való lélekből bánom. Jól látod Uram, hogy az Ur Jézus érdeme által egyedül csak nagy irgalmasságodhoz folyamodom és Szent Leleked segítsége által életemet megjobbitani akarom. Légy annakokáért irgalmas, légy kegyelmes énnékem a te ígéreted szerint óh mi Istenünk, szerelmes szent Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztusunk által. Ámen.

Urvacsoravétel előtt.

Óh én Uram, Jézus Krisztusom! Adjad nékem isteni erődet és Szentlélkedet, hogy szent testeddel és véreddel élhessek, nem kárhozatomra és ítéletemre, hanem inkább bűneimnek bocsánatára és örök üdvösségemre. Uram Jézus Krisztus, hallgass meg

engem, és a te áldott szent tested és szent véred táplálja az én lelkemet, erősítse gyenge hitemet, növelje felemarátomhoz való igaz keresztyén szeretetemet, Istenemhez való engedelmisségemet, hogy mindörökké dicsérhessem drágalátos isteni nevedet. Ámen.

Úrvacsoravétel után.

Oh örök felséges mindenható Uristen, szerelmes Atyám a Jézus Krisztusban! Teljes szívemből alázatosan hálákat adok szent Feiségednek, hogy szent Fiad érettem való szenvedése által irgalmas-ságodat e napon nagy bőséggel ujjonnan reám árasztottad és az ő érdeméért minden bűnömet megbocsátottad, ennek nagyobb bizonyosságára e szent órában isteni nagy jóvoltodból az én lelkemet mennyei kenyérrel tápláltad, egyetlen egyszülött Fiadnak szent testével és vérével megvigasztaltad. Adjad kérlek édes Atyám nékem Szentlelkedet, hadd tegye bizonyossá szívemet, hogy Fiad által engem is fiaddá fogadtál és érette igaz hitem által az örök életre választottál. Oh Jézus Krisztus, Istennek áldott báránya, ki vagy egyedül az én bűnös lelkemnek az Atyaisten előtt szószólója! Segélj meg, hogy szent tested és véred ereje által megésendesedhessem lelkiismeretemben, erősödhessen gyenge hitemben épülhessek a keresztyén szeretetben, növekedhessem a jótettekben és részesülhessek az örökkévaló dicsőségben, ahol téged Szent Atyáddal és Szent Lelkeddal dicsérhetlek a vég nélkül való boldog örök életben. Ámen.

Igehirdető műhelye

Az ógyeházi perikóparend nem maradt ránk egységesen. Több ponton különbség van például a római katolikus és evangélikus ógyeházi perikóparendek között. Némelyik eltérő esetben éppen az evangélikus perikóparend nyúl vissza régebbi hagyományra, tehát hívebb. A különböző ógyeházi perikóparendek apróbb eltéréseivel magyarázható, hogy némely vasárnap más textust jelez a magyar jegyzék pl. énekeskönyvünkben, mint az „Igehirdető műhelye” lapunkban. A Lelkipásztor általában Fendt professzor által közölt evangélikus ógyeházi perikóparendet veszi alapul.

Húsvétvasárnap

AZ ALAPIGE (I. Kor. 5, 6—8) JELENTÉSE Egy mondatban: Ez a szakasz a korinthusi gyülekezetben előfordult konkrét, súlyos paráznaságtól esethez kapcsolódik (1—5. v.), s az ószövetségi húsvét kovásztalanságának képével mutatja meg a keresztyén gyülekezet igazi ünneplését.

Részletezve: A kovász tulajdonképpen kétféle képben fordul elő alapigénkben. Az egyik képben (6. v.) a kovásznak kelesztő, az egész tésztát átjáró hatásáról van szó. A másik képben (8. v.) a kovásznak a páskaünnep hetében való teljes mellőzése, sőt a háztól való ellakarítása szerepel. (II. Móz. 12, 1—28). A kovász mindkét képben az erkölcsi rossznak, vétkeknek, bűnnek jelképezésére szolgál.

Az alapigénk egészét inkább átfogó második kép jelentése: Az igazi ünnepléshez hozzátartozik az erkölcstelenségtől, bűnöktől való megtisztulás.

Ennek pedig két oldala van: a) Amit ezért Krisztus halálával tett. Amint a páskabarány vére megszabadította Izraelt az egyiptomi szolgaságból, úgy szabadította és tisztította meg Isten népét Krisztus halála minden bűntől. „Kovácsnélküliek vagytok, mert Krisztus, a mi páskabarányunk, megöletett” (7 b. v. helyes fordítása)

b.) Amit ezért a gyülekezetnek tennie kell. A nyilvánvaló vétkekkel, bűnös viszonyokkal való felszámolás (7 a. v.). Életünk megtisztítása. „Rossz-ság” és „gonoszság” helyett „tisztaság” és „megbízhatóság, átlátszóság” (ezzel az utóbbi két kifejezéssel próbálkozunk az „igazság” szónak itt szereplő eredeti értelmét megközelíteni, bár ezek sem fedik 8. v.). A „régí” és „új” szembeállítása (7. v.) figyelmeztet, hogy a keresztyén ember életében és a gyülekezetben állandóan kísért a természet szerint való, e világi élet rontó hatása, de ugyanakkor állandó feladat, hogy új életet éljünk, megtisztult gyülekezet legyünk („új tészta” elsősorban a gyülekezetre vonatkozik) Itt kapcsolódik az első kép jelentése (6. v.): egyetlen keresztyén embernél előforduló erkölcsi botlás megronthatja az egész gyülekezetet. Éppen etikai vonatkozásban szorosan érvényes minden gyülekezeti tagnak összefüggése az egész gyülekezettel.

Lám, ismét jelentkezik alapigénkben (a és b. pont), amire már előző vasárnapok némelyikén is fel kellett figyelniünk: a keresztyén élet imperatívuszai a Krisztusban végbement tények indikatívuszára támaszkodnak.

HOMILETIKAI IRÁNY. Alapigénk *husvét etikumát* mutatja meg. Azt, ami Krisztus halálából és feltámadásából a keresztyén életre és a gyülekezetre adottságként (fenti a. pont) és feladatként (fenti b. pont) következik. Szokatlan húsvéti prédikáció születhetik csak textusunkból, de csak nekünk szokatlan. Mert az Ujszövetségben, különösen Pál apostolnál erősen érvényesül a húsvéti ténynek etikai vonatkozása: Krisztus feltámadása az új élet lehetőségét és parancsát jelenti. (Róm. 6, 4.)

Prédikációnk témáját talán ebben foghatnánk össze: *Az igazi húsvéti ünneplés — a keresztyén ember életének és a gyülekezetnek megtisztulása, új életének kezdete.* Merjünk rámutatni, hogy mennyi bennünk és közöttünk a régi kovász: kiáltó bűnök, erkölcsi vétkek, amelyek rontó hatásukkal mérgezik egész életünket és a gyülekezetet. Azután láttassuk meg, hogy mit jelent húsvét tisztító ereje és követelése életünkben s a gyülekezetben. Nem lesz-e hazugsággá mai húsvéti ünneplésünk, ha Krisztus feltámadásával nem kezdődik új életünk?

Mint említettük, igénk mindezt erősen *gyülekezeti* vonatkozásban és nem individuális keresztyén szempontból érinti. A prédikációban világossá kell tenni, hogy itt a *gyülekezet* húsvétjáról van szó. A gyülekezet megtisztítása: soha el nem érhető és mégis örök húsvéti program! Majdnem azt merném mondani, hogy ez az ige húsvéti felhívás az egyházfegyelemre is. Csak ezzel vigyázzunk, mert szavunk könnyen ítélezéssé válhat a szószékről, ahelyett, hogy magunk megalázása lenne.

Még egy gondolat: A keresztyén élet örök ünneplés. Az új élet nemcsak húsvéti feladat. Alapigénk eredetileg nem húsvéti textus. A 8. a. v. az egész életre és nemcsak néhány ünnepnapra vonatkozik

A VASÁRNAP JELLEGE. A nap középpontjában Krisztus feltámadása lüdüklök. Az ógyházi evangélium (Márk 16, 1—8) ennek tényét állítja elénk; az epistola pedig erkölcsi következményét mutatja meg a gyülekezet és minden egyes keresztyén számára.

Húsvéthétő

AZ ALAPIGE (Csel. 10 34—41) JELENTÉSE. Textusunk nyilvános apostoli vállástétel Jézus Krisztusról pogányok előtt. Péter apostol az alkalmat ehhez a pogány Kornélius házában kapja Istentől. Amit Péter ezekben a versekben mond, hallgatóinak ismerős („ti ismeritek“, 37 v.). Jézus élete (37—40. vers fő vonásaiban mutatja) és tanítása (36. v. szerint: a békességről szóló evangélium hirdetése) tudott dolog előttük.

De három többlete mégis van ennek a prédikációnak hallgatói előtt: 1. A feltámadásra vetődő hangsúly. 40—41. vers. Az öskeresztyén igehirdetésnek jellegzetes, a mai evangélikus egyházi tanításban kissé elfeledett vonása: husvét jelentőségének hangsúlyozása. Az orthodox, görögkeleti egyház liturgikus életében többször őrzött meg ebből. Az első keresztyén gyülekezet számára husvét Krisztus életének legdöntőbb ténye. — 2. A személyes bizonyágtétel ereje. „Mi vagyunk bizonyágai“ (39. v.); „Istentől eleve választott bizonyágoknak“ (41. v.) Eredetiben a martüsz szó van (tanú, mártír). Péter saját tapasztalatból beszéli Jézusról, főként feltámadásáról. A személyes megtapasztalás aláhúzásáért mondja részletesen: „akik együtt ettünk és együtt ittunk övele, minckéntana feltámadott halottaiból“ (41. v.). A hallgatók eddig csak személytelenül hallottak híreket Jézusról, most a tanítás mögé élő emberek tanuságtétele sorakozik. — 3. Jézus jelentőségének egyetemessége. Ami Izraelen belül történt, az egész világnak szól, faji és vallási különbség nélkül (34—36 a. v.) Az Izrael földjén járt Jézus mindenkinek ura (36. v.)

HOMILETIKAI IRÁNY. Alapigénk sokban párhuzamos a virágvasárnapival. (Fil. 2, 5—11) Mindegyikben az egész Krisztus van benne néhány vers tömör, szinte hitvallásszerű foglalatában. A különbség, hogy míg Fil. 2, 5—11-ben Jézus életének mintegy dogmatikai vonala jelentkezik, addig itt Jézus élete történetyszerűségében áll elénk. Ott dogma, itt történet.

Perikópánk arra indíthatja az igehírdetőt, hogy Jézust életének fővonásaiban állítsa egyetlen képben a gyülekezet elé. Igénkben Jézus történetének részlet-vonásai elmosódnak, de annál erősebben világítanak a döntő kontúrok: Jézus személyének titka (Isten felruházta Szentlélekkel és erővel; különösen pedig a másik, csodálatosan egyszerű megfogalmazása: Isten volt övele; 38. v.); tettei (gyógyítások 38. v.); tanítása (36. v.); halála (39 v.); feltámadása (40—41. v.) Nagy szükség van az ilyen összefogó képre, mert ritkán kap a gyülekezet radikális egyszerűségben és lényegszerűségben tanítást Jézusról.

Persze, ennek a Jézusról szóló tanításnak az igehirdetésben is azt a hármas többletet kell megkapnia, amivel egykor rendelkezett; a feltámadás valószínűségének és jelentőségének kiemelését, mint Jézus életének diadalmas győzelmét; az apostolok és az utánuk felsorakozó, egészen a mai igehírdető személyéig érő bizonyágtétevek személyes hitvallását; és Jézus Krisztus életének, művének mindenre szóló érvényességét. A Galileában egykor élt Jézus szavainak és tetteinek a magyar földre is kiható jelentősége van.

AZ ÜNNEPNAP JELLEGE. Husvét másodnapjának az első nappal szemben az a sajátossága, hogy a feltámadás ténye után most a feltámadás tanui lépnek elénk *husvétii hitvallásukkal*: az emmausi tanítványok (óegyházi evangélium: Luk. 24, 13—35) és Péter apostol egyképpen.

Quasimodogeniti vasárnap

AZ ALAPIGE (I. Ján. 5, 1—5) JELENTÉSE. Alapigénk az *Istentől született ember* (ujjászületett, v. ö. vasárnap névével) *életéről* szól. Kiesik köréből az ujjászületés kérdése s inkább az ujjászületésnek *következményeit, ismertető jeleit* mutatja meg. Még pedig *hármat*:

1. Az *ujjászületett ember hitét*. 1. a. 5 bv. Ez a hit tartalma szerint Krisztushit. Legrövidebb megfogalmazása: Jézus a Krisztus. A földi Jézus személyében Isten Fiának megismerése. v. ö. Máté 16, 16. Jóval több és egészen más, mint történeti tények, dogmatikai igazságok elhívése (bár ez is benne van). A hit: Krisztushoz való kapcsolódás.

2. Az *ujjászületett ember szeretetét*. Két irányban: a) Isten iránt, s b) Isten gyermekei iránt való szeretetét.

a) Az Istentől született embert a *szeretet kapcsai fűzik Istenhez*. 3. v. Ez a kapocs persze nem pusztá érzelem, hanem az egész életnek odaadása. Független viszony Istennel parancsainak megtartása révén. A keresztyénség nem tanrendszer, eszmerendszer, hanem élet, amelyet Isten ígéje irányít. Aki engedi, hogy Istennek iránta való szeretete egészen betöltse, annak számára nem lesz teher Isten parancsainak teljesítése. Belső önkéntes engedelmségből veti magát alá örömmel Isten királyi uralmának.

b) Az Isten iránt való szeretetből következik az *Isten gyermekei iránt való szeretet*. 5. b. v. Isten gyermekei, tehát az Istentől születettek egyetlen nagy család, amelyben mindnyájan testvérek vagyunk. A mennyei Atya iránt való szeretet összekapcsolja a keresztyéneket testvéri szeretetben.

A *szeretetek ezek a különböző megnyilvánulásai szoros kapcsolatban vannak*. Isten irántunk való szeretetéből támad az iránta való szeretetünk, ebből fakad a keresztyén testvérek iránt való szeretet, de ugyanakkor Isten akarata iránt való engedelmség (1 b. 3. v.). Viszont fordítva is: Azt, hogy testvéreinket *keresztyéni szeretettel* szeretjük és nemcsak emberi jószág vezet bennünket, lemérhetjük azon a tényen: megvan-e bennünk Isten iránt való szeretet és engedelmség? (2. v.). Az emberek iránt való szeretet csak akkor keresztyén szeretet és az ujjászületés jele, ha Isten iránt való szeretetből és engedelmségből fakad.

3. Az *ujjászületett ember győzelmét a világon*. Az Isten iránt való szeretet (2, 15.) és engedelmség (3. v.) *szembeállítja Isten gyermekeit a világgal*. A világ: a hitetlen emberek közössége a sátán fővezérsége alatt. De továbbmenőleg: az a magatartás, életstílus, levegő, amely a Krisztus nélkül élő emberek életéből kiárad.

Ez a szembekerülés *harcot* jelent. Isten parancsait az ujjászületett ember csak állandó küzdelemben teljesítheti. Istennek való engedelmség mindig harc a világgal, amely körülöttünk és bennünk van. De *győzedelmes* harc. A *hit* Krisztus felé kapocs, mely vele szorosán összeköt; a világ felé pedig *erő*, amely legyőzi a világ támadását és kísértéseit (4—5. vers). A hit csatornáján át Krisztus ereje árad belénk. A győzelem bizonyosságát mutatja az 5 b. v.-ben a mult idő; állandó feladatát az 5 a. v.-ben a jelen idő.

Igénkben az ujjászületett ember *három ismertető jele szorosán egybefonódik*. Isten gyermekének életében a fenti három dolog *vérkeringéssé, tehát életté* válik. Az ujjászületett ember élete a hitnek, szeretetnek, harcnak és győzelemnek állandó körforgása.

HOMILETIKAI IRÁNY. Nem mehetünk bele az ujjászületés problematikájának fejtegetésébe, mert alapigénk nem ezzel foglalkozik. Az ujjászületésnek és a keresztségnek újabb vitatására került kapcsolatát sem érinti, ezt a kapcsolatot csak a vasárnap liturgiai jellege tartalmazza (L. A vasárnap jellegé-1).

Igehirdetésünkben egyszerűen mutassuk meg Isten gyermekeinek (az ujjászületés azt jelenti, hogy Istentől születtnek, Isten gyermekének lenni: 1 b. 2 a. v. Ján. 1, 12—13) ismertető jeleit s az Istentől született új életnek csodálatos vékeringését. Igénk végeredményben erre a kérdésre felel: *Milyen az ujjászületett ember?* Legfeljebb a végén világítsuk meg: Az ujjászületés a Szentlélek csodája: a keresztségen és az igén keresztiül, hitnek ébresztésével. Isten csecsemői leszünk s megkezdődik bennünk egy nem-e-világból való és nem-e-világra szóló élet.

A VASÁRNAS JELLEGE. Quasi modo geniti infantes: Mint most született csecsemők. Az ógyházban husvét éjjelén megkeresztelt új keresztyénekre értették. A vasárnap témája: Az ujjászületés. Az ógyházi evangélium (Ján. 20, 19—31) kiválasztása ugyancsak a keresztség tényéhez (bűnbocsánat vétele) és husvéthoz (Tamás) kapcsolódik. Krisztus feltámadásának és a bűnbocsánatnak szoros kapcsolata van az ujjászületéssel (Pl. I. Pét. 1, 3).

T. és V.

Misericordias Domini vasárnap

AZ ALAPIGE (I. Pét. 2, 21—25) JELENTÉSE Alapigénk megértéséhez szükséges a megelőző néhány vers ismerete (18. v.-tól). Az apostol ott a keresztyén gyülekezet egyik rétegéhez, a szolgálkhoz fordul. Megvilágítja előttük, hogy a ker. élet szükségszerű velejárója a kereszthordozás, azaz a Krisztusért való üldöztetés türelmes elszenvedése. Most jön alapigénk mondanivalója:

1. *Jézus a kereszthordozó keresztyének követendő példaképe.* (21—23 v.). A jogtalan sérelmek türelmes elviselésében a keresztyén ember nem maradhat egyedül. Jézus is szenvedett, teljesen *ártatlanul*. Nemcsak a cselekedetei voltak büntől mentesek (22. v.), hanem egész belső világa, szíve-lelke is érintetlen volt minden büntől. Mégis súlyos sérelmeket, ocsmány szidalmakat kellett elszenvednie — érettünk. (23 v.; lásd Mt. 27, 39. kk.). Megtorlásra nem is gondolt, sőt imádkozott ellenségeiért. Szenvedését is az Atya kezéből fogadta engedelmesen. Tudta, hogy Isten igazságosan ítél.

A keresztyén embert ebben a világban szükségszerűen érik igazságtalan sérelmek. Ha valóban Krisztusért gyaláznak és a világ az életünkön kiábrázoló Krisztus miatt illet gúnnya, akkor — de csakis ebben az esetben — szabad kereszthordozásról beszélünk, szabad a némán szenvedő Isten Bárányára nézünk és szabad Őt „utánoznunk“ a ker. türelmes, engedelmes hordozásában.

A helyesen értelmezett imitatio Christi-től nem szabad félnünk. Jézus maga mondja Jn 13, 15.-ben: „Példát adtam néktek...“ Az embernek szüksége van arra, hogy valaki előtte járjon és mutassa az utat. A szenvedő keresztyén embernek szabad az előtte járt Ur Jézus lábnyomait figyelnie és úgy járnia, mint Ő járt. (21. v. — I. Jn. 2, 6.)

A kereszthordozás szerves velejárója a Krisztusban való életnek. (21. v.: „...arra hivatatok el“). Az üdvözültek fehérruhás serege a nagy nyo-

morúságból jött (Jel. 7, 14). Ebben a Krisztusért való üldöztetés is benne van. Akit erre ma méltat az Ur, az úgy hordozza keresztjét, ahogyan Ő hordozta.

2. *Jézus azért lehet példaképünk, mert Megváltónk* (24, 25/a v.). A bűneink vitték Őt fel a fára. A *bűn* annyi, mint tévelygés, Istentől való elcsatangolás, a nyájtól, az igazi egyháztól való eltévelyedés (25. v.). Ez az ige felborítja a bűn szokásos meghatározását („Bűn az, amiért börtön jár”). Az emberi élet rossz vágányon fut. Egyre távolodik Istentől. A bűn tehát az emberi élet existenciális megromlása. Isten iránti hűtlenség, hitlenség. Tőle függetlenített élet.

Bőjti gondolatok. Jézus magarávallalta bűneinket és azok büntetését, a halált. „Bűnné” lett érettünk. Keresztfáján mi is meghaltunk a bűn számára. (Róm. 6, 3. kk.). Ameddig egyek vagyunk Vele, addig nincs hatalma felettünk a bűnnek. — Gyülekezeteink hallják meg: meg vagytok keresztelve, részesei lettek Krisztus halálának, tehát valósággal meghaltatok a bűn számára. Szabad ujjgani ezért!

Húsvét is benne van igénkben. Krisztus feltámadott, ezért tudunk az „igazságnak élni, új életben járni. A kereszttségben Vele együtt új életre támadunk fel. Húsvéti győzelem a hívők életében!

A bűn halálos betegségéből Krisztus *sebei* (véraláfutásos, kék foltok, korbácsütések nyomai) gyógyítottak meg. Megváltott emberek vagyunk — egészséges, Istennek tetsző életet élhetünk.

3. *Jézus nyájának jó pásztora.* (25. v.) Elcsatangolt bányáit Ő maga vezeti vissza a nyájhoz (Ezék. 34, 16 és Lk. 15, 4, 5.) *Megtérésünk nem a magunk „teljesítménye”*. Nem érdemre jogosult emberi cselekvés. Mindössze annyi: engedjük, hogy megtaláljon és hazavigyen a vállán a jó Pásztor. Látom-e, hogy gyülekezetemben is „térít” a Pásztor? Engedem-e, hogy én rajtam keresztül sokakat megtaláljon?!

Jézus *rajta tartja szemét* a nyájon (Episcopos, „felvigyázó”). A sátán rohamai közben, a csüggedés reménytelen perceiben, a bűn hullámaintól elborítva is tudnunk kell, hogy a Pásztor tekintete rajtunk pihen. Ő az igazi „püspök”. Látja, hogy gyarlók vagyunk és Nélküle semmi sem megyünk. Megszán és segítségünkre siet. — Tudom-e, hogy Jézus szeme szüntelenül látja gyülekezetemet, életemet?!

A pászor *tereli* a nyáját. Hazafelé is. Népét nem hagyja örökké e világ nyomorúságai között vergődni. Egyházát terelgeti az örök haza felé. — Ott lesznek-e mind az üdvösségben, akiket a Pásztor rámbízott? Ott lesznek-e vajjon én magam?!

HOMILETIKAI IRÁNY. Az igehirdetés középpontjában a feltámadott, élő Jézus Krisztus áll. Ha az oltári ígét is figyelembe vesszük, akkor *Jézusról főleg mint pásztorról fogunk beszélni* (3. pont). „*Térítő*“ *munkájáról, tevigyázó munkájáról, esetleg hazavezető munkájáról.* Hitvány pásztori szolgálatunk mellett sokszor kelti gyülekezetünk a pásztor nélküli nyáj benyomását. A gyülekezet és a magunk vizsgálására hadd hangozzék fel szószékünkön az igazi Pásztorról szóló evangélium. Ha ezt az utat választjuk, akkor Jézus megváltói munkáját (2. pont) talán azon a ponton kapcsolhatjuk be gondolatmenetünkbe, hogy a Pásztornak azért van joga a nyájhoz, mert megváltotta a maga számára. Viszont ebbe az irányba nehezen kapcsolható be az 1. pont: Jézus, mint példakép. Mivel igénknek ez a része (21. vers), úgyis az előzőkhöz tartozik, mellőzhetjük, ill. köv. vasárnapra hagyhatjuk.

A VASÁRNAP JELLEGÉT az ó-egyházi evangélium (Jn 10, 11—16.) és az epistola együtt adja meg. Az egyház a béres-pásztorok hitvány szolgálatával szemben az igazi jó Pásztorra: Jézusra mutat, aki életét adta a jukért és egyházának vérehullásával szerzett üdvösséget.

Tarjáni Gyula.

Jubilete vasárnap

AZ ALAPIGE (I. Péter 2, 11—20.) JELENTÉSE. Igénk középponti üzenete: *A keresztyén ember élete szolgálat, alávetettség mindeneknek.*

1. Ez a főtétel a 13/a. és 16. versekben található meg. Az eredeti görög szövegben nem „minden emberi rendelésnek“, hanem „minden emberi teremtménynek“ — ktisei — áll; ez élesíti ki igazán az ige üzenetét!) *Jóllehet szabadokká lettetek, rendeljétek alá magatokat minden embernek!* A „test kívánsága“ (11. bv.) — itt nem a szűkebb értelemben vett parázna kívánságra kell elsősorban gondolnunk — uralkodnivágyás mások felett és a magunk dicsőségének a keresése. A hívő ember élete viszont mások szolgálatá, ön-maga alárendelése és Isten dicsőségének a keresése (12/b, douloi theou 16/b).

A keresztyén ember hite által mindeneknek szabad ura, de szeretete által mindeneknek alá van rendelve (Luther). Igénk ennek a kettős tételnek a második felét emeli a középpontba.

2. A főtétel alkalmazása három irányban történik: a hívő magaviselete a hitlenek között (12. v.), viszonya az állami felsőbbséghez (13—14, 17 v.) és viselkedése feletteseivel, uraival szemben (18—20. v.)

A *hitlenek és istentelenek* rosszindulatát, rágalmaít szeretetben kell elhordoznunk. Az újszövetségi szeretet viszont mindig cselekedet: tehát jócselekedet azokkal, akik hitünkért megvetnek, üldöznek bennünket. Isten talán éppen ezt a szeretetet használja majd fel megtérítésükre. (12. v.)

Az *állami felsőbbség* Isten rendelése ebben a világban (14. v.). Amennyiben a rendtelenségből, anarchiából valamilyen rendet alakít ki, — Isten rendteremtő munkájának az eszköze. Ezért a hívő tisztelettel és engedelmisséggel tartozik néki.

Az „urainkhoz“, *feletteseinkhez* való viszonyról ugyanez áll. A „cseledek“ — akik alatt tágabb értelemben mindent alárendelt, másnak alávetett ember érthető — félelemmel és engedelmisséggel szolgálják azokat, akiket Isten föléjük helyezett.

Lehet, sőt bizonyos, hogy a fenti három viszony az önmaguk érdekeinek sérelmét, áldozatokat, sőt talán szenvedéseket is jelent „Istenről való meggyőződésükért“ (19. v.). Épen ezt kívánja tőlünk ennek az igének a lényeges üzenete.

3. A főtétel *megokolása* igénk első versében található: A hívő csak „*jövevény és idegen*“ ebben a világban (11/a). Aki itt mások leigázója, maga pedig dicsőséges, az a kárhozat fia odaát. Aki pedig mindeneknek alávetett és Isten dicsőségének a szolgálja rövid földi futása alatt, az az örök világ birtokosa Istennél. Igazi otthonunknak, Isten új világának fényében nyeri el értelmét és célját a keresztyén embernek ebben a világban való szenvedése és szolgálatá.

Másik *megokolás* a 21. v.-ben. L. előző vasárnap!

HOMILETIKAI IRÁNY. Igénk alapján a középpontban *a mai hívő ember szolgáló élete* áll. Hívőnek lenni önmagunk porbahullása és Isten dicsőségének a magasraemelése

A hitellen világ felé ma ez az ige a *cselekvő keresztyén szeretet* áradását és azt kívánja meg, hogy aki hite megvállásáért hátrányt, sőt üldözést szenved, tűrjön és a rosszat jóval fizesse vissza. Nem hagyhatunk igénk alapján semmi kétséget a felől, hogy a hívő keresztyén nem lehet lázadó és önbíráskodó, sem az állammal, sem felettesével, „urával” szemben. Ha meggondoljuk, hogy Péter apostol a tiszteletet és engedelmisséget a véreskező és keresztyénüldöző császárok és helytartók felé követeli meg, akkor nyeri el az igazi súlyát ez az ige: mennyivel inkább kötelez az igehirdetés szabadságát nem gátló állam és felsőbbtség iránti engedelmisségre! Másfelől a 18—20. versek elsősorban az akkori keresztyén rabszolgáknak szóltak! Ha nekik is békességgel és szeretetben kell szolgálniok urukat, még akkor is, ha a fizetés esetleg arculverés, mennyivel *hűségesebb szolgálatra* kötelez ez az ige ma, a törvényekkel és szakszervezetekkel védett szolgálat idején? Az apostol ezen a három vonalon át üzen a modern embernek a keresztyén szolgálat értelméről.

A VASÁRNAP JELLEGE Jubilate vasárnapjának az evangéliuma (János 16, 16—23 a) magyarazza meg ennek az epistolának a helyét a husvéti öröm idejében. Most a világ újjong és örvend, a hívő pedig tűr, szenved és szolgál. De ez az idő csak átmenet, rövid zárandókút. A feltámadással megkezdődött s egyszer teljes dicsőségében megjelenik majd Isten új világa, amikor aztán a hívők serege újjong és diadalmaskodik. Ennek a „jubilálásnak” a fénye vetődik rá a hívő e világbeli szenvedésére és szolgálatára, és teszi azt könnyűvé.

Dr. Nagy Gyula.

Cantate vasárnap

AZ ALAPIGE (Jak. 1, 16—21.) JELENTÉSE. Igénk centrális üzenete: *Az első húsvét óta új teremtés van születőben! Felülről, az ige által. Ez az új teremtés lássék meg és tűnjék elő egyre inkább a keresztyének életén!*

1. Az alapvető rész a 17. és 18. vers. Isten és világa a *világosság és örök változatlanság* világa (17. v.). Ez a föld viszont tele van a bűn és nyomorúság *sötéttségével, a változás és elmúlás árnyékaival*. A két világ még nincs teljesen elzárva egymástól: felülről, Istentől a világosság és az örök élet fénye reávetítődik földi életünkre. Krisztus feltámadásában és a Feltámadottal egyé lett hívőkben *itt van Isten új teremtésének a „zsengéje”*. Még elrejtetten, de mégis születőben van Istennek bűnön, sötétségen és halálon diadalmas országa. (18. v.)

2. Döntően fontos alapigénk második üzenete: Isten új világa, az új teremtés *zsengéje, az ige által* száll alá és bontakozik ki a hívőkben (18. v.). Az „igazságnak igéje” *az egyetlen eszköze Isten először összetörő, de aztán újjáformáló munkájának: az igéből* ered a bűnbánat, a hit és a hitből új élet. Ezért legyünk gyorsak a hallásra (19/a) és fogadjuk szelídséggel a beoltott, szívünkbe plántált igét (21/b).

Ha Isten új teremtése a feltámadás óta az ige révén kezdetét vette már ebben a világban, *a gyakorlati következtetés* a keresztyén ember számára ebből csak az lehet, hogy *tagadja meg* egészen az „undokság és gonoszság” világával való közösséget (21/a) *és álljon oda* Isten újjáformáló erőinek az igében alázapórozó hatókörébe. *Látszódjék meg egyre inkább* a keresztyén életéken ez a „felülről való születés” (18/a)! Tűnjenek a nyelv bűnei és a

harag, a bosszúállás indulatai (19 v.). Mert ezeknek egyike sem állhat meg Isten igazságos ítéletében (20. v.)

A régi világ hatalma a feltámadással megtörött. Ne uralkodjék hát a Feltámadott híveiben sem!

HOMILETIKAI IRÁNY. A „Ne tévelyegjete!” figyelmeztetés ma azoknak szól, akik azt hiszik, hogy alulról, az emberből elindulva is lehet új embert és új világot formálni. A bűn világának sötét nyomorúságát csak Isten gyermekei enyhítik. Ezek pedig egyedül felülről, Istentől, az ige által s nem pusztán kulturális vagy világnézeti nevelésből születnek! Áll ez *minden téren!* De fokozottan hangsúlyoznunk kell most az iskola és a nevelés felé. A szülőknek és az egyháznak is alapvető joga és kötelessége, hogy a *felnövő ifjúság számára* biztosítsa az ige, a vallásoktatás által az Isten világával való összeköttetést, a beleépülést az új teremtés zsengejébe! E nélkül homokra épít minden világnézeti és erkölcsi nevelés.

A **VASÁRNAP JELLEGE.** A bűn és sötétség világán áttörő új teremtés fénye, a Feltámadottnak a Lélek által híveiben folyó munkája adja Isten gyülekezetének ajkára itt a földi nyomorúság közepette is az öröm és hála énekét (Cantate) A keresztyén hívő szíve a természet ébredésén túl Isten új teremlése zsengejének újjong és örvend ezen a vasárnapon.

Dr. Nagy Gyula.

Ujjáépítés

Nehemiás könyvének bibliaórai feldolgozása

9. óra: 6, 1—9.

Elképesztő az a makacs kitartás, amivel az *ujjáépítés ellenségei igyekeznek Nehemiás munkáját gátolni.* Ugy látszik, ezeknek az embereknek életérdeke, hogy ne sikerüljön a nagy mű. Talán azért, mert Nehemiás csinálja. Ha ők csinálhatnák, az más volna.

Az eddigi kísérletek (4. r.) után most ki akarják csalogatni a városból Hakkefirimbe (2 v. helyes fordítása), egy falucskába. Ott majd elbánhatnak vele. Gyenge oldaláról közelítik meg Nehemiást: hiusága és félnépszerűség menő óvatossága felől. Négy ízben, fáradhatatlan szívóssággal kísértik őt, s mikor mindhiába, jön a legerősebb fegyver: a rágalom, a feladás a perzsa udvarnál. Milyen ördögi, hogy ép Nehemiást akarják a lázadás vádjával behálózni! „Király akarsz lenni!” Mintha csak az ötszáz évvel (későbbi vádat hallanánk. Ez a zsidók királyának mondja magát!

A rágalom persze a jóindulatú segítőkészség színébe öltözködik (7/b. v.). Nehemiás azonban állát a szitán. Meglátja, hogy nem ellene, hanem az ügy ellen készül a támadás. És ez az ügy elég erős arra, hogy minden megfélemlítés közepette hordozza őt. Nem eszményi alak ő sem, mint általában a biblia alakjai: meg-meglepte a csüggedés, megingott gyakran De Isten ügye és a bűnbocsánat hordozta a méltatlan szolgát is. „A bűnbocsánat az újjáépítés alapja” (Lüthi). Ezért áll meg szilárdan a megkezdett szolgálatban: Aki a kezét az eke szarvára tette, az ne tekintsen hátra!

Vajjon a mi kegyességünk csak magánhasználatra való világosság-e, vagy égünk-e az Úr ügyéért? Minden önző kegyesség elbukik, csak az áll meg, akit a nála nagyobb ügyek ereje hordoz. Isten országában nincsenek „hivatalviselők”, mert az elhivatás hordoz minket.

10. óra: 6, 10—19.

Nehemiás nehéz kísértései között a prófétai szóban keres vigaszt. A prófétát otthonában találja, éppen kultikus tisztátalanság miatt nem távozhathat onnan, — így értendő a bezárkózás. De a várt vigasz helyett rémhírrrel fogadja Nehemiást. Az újjáépítés ellenségeinek mindenkori fegyvere az idegháború.

A ravasz tanács ismét ujabb tőr: ha elfogadja, egyrészi elismeri bűnöségét (v.ö I. Kir. 1, 50.), hiszen a templomban keresett menedéket, másrészt elveszti hitelét a nép előtt, hiszen maga is törvénszegővé vált, nem pap létére behatolva a templom szent területére.

A hamis próféta jelensége mindig megrendítő. Megvásárolt ember, bérszónok! Júdásra emlékeztet. Nemcsak Isten küldhet prófétákat, hanem az ördög is!

14 v. szerint úgy látszik a *belső ellenségek* egész serege környékezte meg Nehemiást. Egész kifejlett „ötödik hadoszlop” működött Jeruzsálemben (17—19. v.). A jóslatgatók, rémlátók serege bénítani igyekszik az újjáépítést. Isten műve azonban diadalt arat. „Erős várunk nekünk az Isten!” 52 napi építés után kész a fal. Igazi rohamunka volt ez 444. szeptember 25-én, a mi időszámításunk szerint!

A dicsőség egyedül Istené, nem emberé (16. v.). Az ellenség megszegyenülése mindig az Ur diadala és sohasem gyarló — nagyon is gyarló — szolgálái.

11. óra: 7, 1—69.

Ennek a szakasznak azt a címet is adhatnánk: *egy Isten akarata szerint való népszámlálás*. Mert ismerünk a szentírásból olyanokat is, amik az emberi fennhéjásznak voltak kifejezései: lám milyen sokan vagyunk! Meg is büntette őket az Isten. Itt azonban arról van szó: lám, milyen kegyelmes az Isten, hogy ennyit is meghagyott közülünk a nagy ítéletben. (Lüthi azt a címet adja: A maradék, ill. szószerint: a túlélők.)

A nagy városban csak lézeng a kevés nép, mint Hüvelyk Matyi az apja csizmájában. Ezért be kell vonni az őrségbe a templomi személyzetet is (1. v). Nehéz idők törvényt bontanak. Az alkalmasság mértéke magasabb tisztségek betöltésénél: a rátermettség és az istenfélelem Mi lenne, — s lett volna! — ha egyházi tisztségeink mindig e szempont szerint töltettek volna be (pl. felügyelők!), a világiakról már nem is szólva.

3. v rendszabálya szükséges ovalosság. Helyes fordítás szerint: amíg a nap az égen van, kell a kapukat bezárni. A gonosz kedveli a sötétséget.

A népszámlálás szürke adatai mögött súlyos tények rejtőznek. Az ítélet kemény volt. Isten nagyon megrostálta a fogságban népét. Ha összehasonlítást végzünk, Krón. 1. könyvének adataival, kiderül, hogy 4000 énekes helyett csupán 148, 400 templomi őr helyett csak 138, 38.000 levitából is alig valami maradt meg. De ebben az ítéletben kegyelem is van „A maradék megtér!” (És. 6, 13.). Ez a maradék szent és bírja az ígéretek 63—65 v. mutatja — és Esdrás könyve is — hogy valóban szent maradéknak tekintették magukat és szigorúan őrködtek, hogy méltatlan ne férközzék a kiválasztottak seregébe. Egyházfegyelem! Persze tragikus az, hogy éppen ebből fejlődött ki utóbb a farizeusi kegyesség.

Ma is a névjegyzékek korát éljük. Eltűntek, elesettek, hadifoglyok, háborús bűnösök, stb. jegyzéke. Ezek azonban általában a halál és a veszteség listái. Isten az élet listáját állítja fel. Noé napjaiban 8 lélek került bele, Illés idejében 7000, Nehemiás korában jóval több: 42 360. Az ítélet napján tudjuk csak meg, hogy hányan kerültek bele az élet könyvébe.

Csak a kegyelem útján lehet belekerülni. Két kiragadott példa is mutatja ezt. Anatóth esete (27. v) v. ö. Jer: 11, 21—23, és Passuré (41. v.) v.

5. Jer. 20, 6. Mindkét esetben kimondott ítéletet változtat a túlradó kegyelem életre! Anatóth maradékából 128, Passuréból 1247 kerül a kegyelem listájára.

12. óra: 7, 70—73.

A megtapasztalt kegyelem első gyümölcse: *a hála*. Hogyan nézhetett magára a kis sereg: kiáradó örömmel üdvözölve a meglévőket, gyászolva az elvesztetteket. Nem mindnyájan halál által pusztultak el. Sokat elragadott az idegen nép (Babilon) sodra, a jólét, az idegen vallás. Eltek, de elvesztek a közösség számára.

A mostani világegés után is ilyen örömmel keresik s találják meg, üdvözlik egymást rokonok, ismerősök, barátok: hála Istennek, hogy te is megvagy, hogy te is túlélted! Ennek az örömnél több hálagyümölcsöt kellene teremnie!

Nehemiás népe kézzelfoghatóan megmutatja háláját. Megindul az adakozás az Ur oltárára. Nehemiás és a családfők (törzsfők), a vezető emberek járnak elől jó példával. Egy dárik = kb. 30 Ft értékű arany. Egy mina = 725 gr. ezüst, kb. 150 Ft.

70. és 71. v.-ben helyes fordítás szerint: „az istentiszteletre” — olvasandó Tehát nem általában az építés költségeire. Szobrokat, reprezentatív dolgokat szeretnénk emelni, s ezekre szívesen adakozunk (v. ö. Luther szobor „eredményes” gyűjtését!). Azonban a templom hiányos tetőzete, romlott falai, oltárgyertyái már kevésbé izgatnak.

Ma különösen is időszerű az egyház anyagi kérdéseinek vizsgálata. Megtud-e a maga lábán állni az egyház anyagilag is? Csak az a gyülekezet életképes, amely tud és akar áldozni az Ur oltárára!

Groó Gyula.

MI A KONFIRMÁCIÓ?

Mult számunktól kezdve lapunkban egymásután szólnak meg a különböző konfirmációi irányok képviselői. A különbségek sokszor csak árnyalatiak, hangsúly-áthelyezések, máskor mélyrehatók. Az írásbeli ankéttal szolgálni kívánjuk az egy-értelemre jutást s végül is egyházunk közös elhatározását a konfirmáció megújításának kérdésében

A konfirmáció a gyermekkorban megkeresztelt serdülő felkészítése és elindítása a tudatos és személyes keresztyén életre, illetőleg az első úrvacsorára.

A konfirmációi ünnep pedig a felkészülésről és elindulásról való bizonyágtétel a gyülekezet előtt és az első úrvacsoravétel.

A fenti definícióhoz két úton jutottam el. Az első utat a hitoktatás gyakorlati munkájában jártam meg, a második út pedig a káté-probléma mélyebb tanulmányozásakor vezetett el, ugyancsak ide.

A hitoktatás gyakorlati útján meg kellett látnom, hogy a 8. osztályú népiskolában, vagy immáron a 8. osztályú általános iskolában a szükséges elméleti ismeretek minden körét feltárjuk már a konfirmandus előtt. Az iskolában szerzett elméleti tudásra építeni nemcsak szabad, hanem egyenesen szükséges is! A konfirmációban ezt a tudást nem ismételgetni, hanem már használni kell! A gyermekkeresztségben vállalt kötelező tanítás gyermek-

kori része ezen a fokon a zömnél befejeződött. Mikor az iskolai elméleti tanításnak mintegy befejező aktusaként az úrvacsorát is odaadjuk gyermekeinknek, akkor ezt csak azzal a tudattal tehetjük, hogy *a szükséges tanítás után immár a tudatos keresztyén életre egy hatalmas indítást is adunk a konfirmációban. A konfirmációnak tehát a tudáson túl azt az elhatározást és vágyat kell felébresztenie a serdülőben, hogy most szárnyra keljen és elinduljon benne a tudatos, személyes keresztyén élet.*

Ilyen felfogás mellett a konfirmációi felkészülés anyaga magától fog adódni: a két szentség alapos feltárása, mint két alap-pillér elhelyezése. Közöttük vonul a keresztyén életút, és pedig: a bűn, Krisztus váltsága, a Szentlélek bennem való munkája, a keresztyén ember két fegyvere: az imádság és a Szentírás-olvasás.

Ugyanerre az eredményre jutottam el *a második úton is.*

Luther csodálatos módon vázolta fel *Kis Kátéjában a keresztyén életnek az útját!* Ennek a kis szimbólikus könyvnek maradéknélküli megtanulása 400 év óta tulajdonképpen elgendő volt a keresztyén életre szükséges ismeretek birtokolásához. Ma is elég! Csakhogy mi a Kis Kátét kiszorítottuk a tanulásunkból és aztán ezzel együtt életünkéből is! Áll ez különösen a 3 utolsó részre. A Miatyánkra és a két szentségre. A Kis Kátét az iskolában maradék nélkül fel kell dolgoznunk! Erre a tanterv eddig is módot adott, meg ezután is kell, hogy módot nyújtson — de fokozott mértékben! A konfirmációnak az legyen azután a feladata, hogy *a káté szellemét a konfirmándusokkal életté formálja és formáltassa!*

A gyermekkeresztség a kiindulás. Ez követeli meg a hitoktatást, annak pedig értelmes vége nem lehet más, mint *elindulás az öntudatos és személyes keresztyén életre az úrvacsora első felvételével!* Ahol alapjábanvéve nem ez történik, ott nem az igazi konfirmáció megy végbe. Az ilyen konfirmációval viszont helyesen lép bele a gyermek *a teljes gyülekezeti és istentiszteleti életbe és közösségbe.* Ettől kezdve egészen világosan látnia kell, hogy mire kötelezte el Isten a keresztség szentségében, mit kíván tőle naponta, és mi kell, hogy legyen az ő életútja!

Meggyőződésem, hogy semmiféle nagyra-dagasztott konfirmációi ünnepség nem tud olyan élménnyé lenni (és nem is lehet igazi vallásos élménnyé) a gyermek lelkében, amelyik pótolhatná a személyes öntudatos keresztyénné-levés nagyszerűségét. A keresztyénné-levés élménye viszont egyetlen és egyedül lehetséges megerősítése lesz a keresztségben kapott elkötelezésnek.

Ha rátérünk végre a konfirmáció helyes, vagy helyesebb gyakorlására, és erre építjük fel a konfirmációs káté anyagát is, majd ehhez idomítjuk oktatásunkat, akkor természetesen majd ennek irányában igazodik el a konfirmáció többi kérdése is.

Sokoray Miklós.

Többek kívánságára a gyenesdiási lelkészzevangélizációt augusztus második felére helyezte át a rendező dunántúli lelkészgyesület. Az evangélizáción Túróczy Zoltán szolgál.

Álláspontunk a fakultatív hitoktatás kérdésében

Egyházunk a fakultatív hitoktatás bevezetése ellen erőteljesen tiltakozik.

Tiltakozásunk indokai:

1. Az *egyház joga és kötelessége kiterjed minden megkeresztelt evangélikus gyermekekre*. Hitben való nevelésük kérdését nem döntheti el a szülők egyéni véleménye vagy esetleg politikai háttérből irányított elzárkózása. Az egyház az evangélikus gyermekek evangéliumi oktatását a szülők akaratától függetlenül végezni köteles. A keresztségben a gyermek sokkal nagyobb hatalmasság kezébe került, mint bármilyen szülői vagy állami tekintély: Isten tart rá igényt.

2. *Minden ország támasza és talpköve a tiszta erkölcs*. Egyházunk nem nézheti tétlenül, hogy a magyar nép jövője nemzedékének keresztyén erkölcsi nevelése esetlegessé és bizonytalaná válassék. A keresztyén hit erkölcsi erejét nem pótolja semilyen e-világi erkölcsstan.

3. A *fakultatív hitoktatás bevezetése nyílt lehetőséget adna a keresztyén-séggel szemben ellenséges világnézeti erők mozgósítására*. A kulturharc kitörésének kezdetét jelenthetné. Ennek ütközéspontjába mindenekelőtt a gyermek kerülne. A küzdelemtől nem félünk, de sem a magyar gyermeknek, sem a magyar államnak nem érdeke, hogy kemény háborús évek után, az újjáépítés erőfeszítése közben az erők ilyen küzdelemre fecséreltessenek.

4. Az 1895. évi *negyvenharmadik törvénycikk* lényegileg magában foglalja a kötelező vallásoktatást, amikor még a „*felekezetenkívüli*” szülők gyermekeinek is valamilyen *vallásfelekezeti nevelését rendeli el*.

Tiltakozásunk módja:

Nem tüntetés, sem bármilyen erőszakos megnyilatkozás, hanem az ország vezetősége és közvéleménye előtt ebben a kérdésben Isten színe előtt nyert meggyőződésünknek és lelkiismeretünk szavának tolmácsolása.

Ha tiltakozásunk nem használ és az állami felsőbbség mégis bevezeti a fakultatív hitoktatást, abban az esetben is világos egyházunk útja:

1. Kemény *egyházfegyelmi intézkedések* hozása és végrehajtása a gyermekeiket a vallásoktatástól elvonó szülőkkel szemben. Lépésük súlya nem kisebb: megtagadják gyermekeiktől az evangéliumot.

2. A *gyermekkeresztséget* továbbra csak olyan esetekben gyakorolhatnánk, amikor emberileg biztosítékot kapunk a megkeresztelt gyermek keresztyén nevelésének és oktatásának lehetőségére, mondjuk szülők és keresztszülők részéről tett írásbeli kötelezvény alapján (Lásd dr. S. T. javaslatát cikkében, mostani számunkban).

3. A hitoktatástól elvont gyermekek felé különösen kell majd élni a még *megmaradó alkakkal*: vasárnapi iskolába és istentiszteletre való hívogatóssal, személyes pásztortalálással, konfirmációval.

4. *Isten ítéletének elfogadása*: nem sáfárcodtunk elég hűségesen, míg tartott a kötelező vallásoktatás kegyelmi ideje. S az új helyzet adta új *lehetőségek és feladatok* vállalása: A kötelező tanóra sokszor unalmas pergetése helyett a szabad vallásóra még mindig megmaradó nagy alkalmának sokkal vonzóbbá és missziói lendületűbbé tétele. Ezt az ítéletet és tanulságot akkor is jó lenne szívünkre vennünk, ha a fakultatív vallásoktatás kérdése lekerül a napirendről s mi Isten iránt való hálával élhetünk tovább az elvesztés lehetőségé miatt újra nagyon drágává nőtt alkalommal.

Javaslat a fakultatív hitoktatással kapcsolatban

A hitoktatás kérdése szorosan összefügg a gyermekkeresztség tényével. A keresztség alkalmából az egyház nem csak jogot nyer, de kötelességet is vállal a gyermek keresztyén nevelésére, hitbeli taníttatására.

A gyermekkeresztségnek emberi feltétele, hogy a szülők akarják, vagy legalább is ne ellenezzék a gyermek keresztyéni neveltetését, az egyháznak pedig garantált joga és lehetősége legyen rá, hogy a megkeresztelt gyermekeket hitvallási oktatásban rendszeresen részesíthesse.

Amennyiben ezek az előfeltételek megszűnnek, illetve veszélyeztetve vannak, felvetődik a kérdés, nem kell-e a keresztesési gyakorlatunkban valami változásnak bekövetkeznie.

Magyarországon közel ezer esztendő óta most bukkanik fel először annak a lehetősége, (ami még a pogány török uralom alatt sem fordult elő!) hogy külső tényezők koreszmék hatása alatt ezt a legegységesebb kötelezettségét az egyháznak kétségbe vonják, s jogának gyakorlását esetleg meg is akadályozzák. A fakultatív hitoktatás u. i. nyilván annak a propagandának, esetleg csöndes, vagy nyílt terrornak a lehetőségét involválja, hogy a szülők ne részesítsék a gyermekeiket vallásos nevelésben és hitoktatásban.

Ez az új helyzet új intézkedéseket kíván, és pedig már most, mielőtt a nyílt harc a gyermekeink lelkéért kitörne.

Sok minden ráér akkorra, mikor a veszedelem már ránk szakadt, de egyelő nem szabad késlekednünk:

Keresztelnünk csak olyan gyermekeket szabad, akinek szülei és keresztszülei írásbeli nyilatkozatot adnak arról, hogy a megkeresztelendő gyermeket minden körülmények között keresztyén szellemben akarják nevelni és kötelező ígéretet tesznek arra, hogy a gyermeket keresztyén, közelebbről evangélikus hitoktatásban fogják részesíttetni.

Ennek a nyilatkozatnak pontos szövegét illetékeseknek a legsürgősebben meg kell állapítaniok, azt megfelelő példányszámban közrebocsátaniok és addig, míg a zsinat törvénybe nem foglalhatja, egyházközségi ünnepélyes közgyűléseken országosan határozatba kell vétetni, ami tulajdonképpen még a zsinati határozatnál is jelentősebb demonstratívabb megnyilatkozása lenne az egyházi közakaratnak.

Amennyiben a legalább két keresztszülőn kívül csak a szülők egyike volna hajlandó a nyilatkozatot megadni, úgy a lelkész mérlegelése tárgyát kell hogy képezze a keresztesítés. Ilyenkor mindig az egész gyülekezet figyelmét fel kell hívni az esetre, hogy fokozott imádságában hordozhassa a gyermekeket.

Magát a keresztesítési aktust az eddiginél is nyomatékosabban az egész gyülekezet ügyévé kell tenni és lehetőleg mindig a főistentisztelet második oltári szolgálatának keretében helyezni.

A keresztség elmaradása természetesen nem jelentheti azt, hogy egyházunk bármikor is lemondhatna az állami anyakönyv szerint evangélikus származású gyermekei iránti felelősségről és arról, hogy azokat keresztesítés nélkül is hatáskörébe tartozóknak tekintse.

Kérjük a püspöki kar legsürgősebb intézkedését.

dr. S. T.

A közös prédikációs kötet

első részletébe már érkeznek prédikációk, de csak szórányosan. Lelkésztestvéreink nagy többsége még nem mozdult meg. A bőjti és húsvéti papi lekötöttségre tekintetből április 15-ig kérünk mindenkítől egy-két válogatott prédikációt az ádvent első vasárnapjától húsvétig elmondott epistolai igehirdetési közül. Olvassák el figyelmesen még egyszer előző számunk elején közölt felhívásunkat.

Református Szabad Tanács határozatai — evangélikus szemmel

EGYHÁZSZERVEZETI KÉRDÉSEK

1. **Ismertetés pontok szerint.** Az egyik bizottság munkája „az egyház intézményes életé”-re irányult. A bizottság munkája alapján a teljes gyűlés legelőször is bűnbánattal vallotta, hogy a Magyarországi Református Egyház egyházszemlélete nem állott mindenben az ige alapján. Törvénykönyve—ezt mondja a határozat,—túlnyomórészt világi gondolkodást tükröz. „Világosan látjuk, hogy az egyház igeszerűségét pusztán szervezeti újításokkal biztosítani nem lehet. Mivel azonban a szervezet az élet nélkülözhetetlen kelléke, a szervezeti hibákat is orvosolni kell.” Az újjáalakuló egyházszervezet alapja csak a *gyülekezet* lehet. A gyülekezetek egyfelől *minél teljesebb önkormányzattal* bírjanak, másfelől *egymással olyan testvéri közösségben éljenek, amely az egyház szervezetében is megnyilvánul.*

A továbbiakban a Szabad Tanács határozata *nyolc részletre* terjeszkedik ki. 1. Az *egyháztagság* tekintetében a „felelős” egyháztagság rendszerét kívánja. E szerint az újjáalakuló egyház majd olyan egyháztagokból fog állni, akik bírják a „felelős” egyháztagság belső és külső kellékeit. „Belső kelléke a Krisztusban való hit. Külső kellékei: a keresztség, a konfirmáció, az Ige rendszeres hallgatása, a közös teherviselésben való részvétel, a szolgálat vállalása, az úrvacsorai közösségben való részvétel, az egyházfegyelemben való engedelmesség és a felelősség vállalásának szóban vagy írásban való kifejezése.” 2. A *keresztség csak* azoknak a gyermekeknek lesz kiszolgáltatható, akiknek legalább egyik szülője „felelős” egyháztag. 3. Hogy a Szabad Tanács szerint mi a *konfirmáció*, ez a határozatból nem világlik ki, csak feltehető, hogy szerinte a fogadalomtétel a lényege. 4. A *presbiter-zsinati* elv következetesen érvényesítendő az egyházszervezetben. 5. A *lelkipásztor választása*, ill. lehetőleg egyhangú meghívása legyen a felelős egyháztagok feladata. 6. Az *egyház pénzügyeinek* a rendezésénél is elsőrendű szempont az Isten országának a keresése. „hogy így az egyház pénzügye Isten pénzügye legyen”. Az egyháznak anyagilag teljesen függetlennek kell lennie. „Az anyagi szükségletek fedezését hitre és imádságra, a hívek önkéntes áldozatvállalására kell alapozni”. A lelkészek és egyéb tisztviselők illetményeit országosan és egységesen kell megállapítani, központi pénztár létesítendő bizonyos illetménykülönbözöttek, a gyülekezeteken kívüli tisztviselők illetményei, a nyugdíjak stb. kezelésére. 7. Az *egyházfegyelmet* a gyülekezet gyakorolja a presbitérium útján. Célja, hogy a bűnös megtérjen. Csak a felelős egyháztagokkal szemben lehet róla szó. A meg nem térő bűnöst az úrvacsorázó gyülekezet közösségéből ki kell rekeszteni megtéréséig. 8. A „*canonica visitatio*” a lelkipásztor, az egyházi tisztviselők, a presbiterek és a gyülekezet életének és munkájának elsősorban pásztori jellegű vizsgálata legyen.

2 **Ismertetés sommázza.** A Szabad Tanácsnak az egyház intézményes életére vonatkozó határozatait a következő kívánságokban summázzuk: *Legyen a Magyarországi Református Egyház „szabad egyház”.*

szervezetének alapja legyen a gyülekezet, kormányzata épüljön tisztán a presbiter-zsinati elvre, pénzügyi tekintetben legyen ön-ellátó, fegyelmezésében érvényesüljön Jézus Krisztus uralkodása és bűnöstéítő szeretete.

Hogy ezt a szakkifejezést: „szabad egyház“ jól értsük, nem szabad felednünk, hogy kettős a jelentése. Jelentheti akár az „államegyház“, akár a „népegyház“ ellentétét. Itt mind a kettőt jelenti. A Szabad Tanácsnak egy más összefüggésben hozott határozatából nyilvánvaló, hogy kívánatosnak tartja a Magyarországi Református Egyház jelenlegi jogállásának a megszűnését, vagyis azt, hogy *ne legyen többé „közjogi egyház“*. (A hazai viszonyok közt ez felel meg az államegyháziságnak.). Világos az a kívánsága is — még ha nem használja is e szót, — hogy *egyház-közösségtani szempontból szintén legyen „szabad egyház“, (tehát a népegyház ellentéte).* A Szabad Tanács nemcsak a népegyháziságra annyira jellemző gyermekkeresztséget akarja korlátozni, hanem az eddigi egyháztagokat is meg akarja rostálni a magasztotte rostán. Többi egyházszervezeti vonatkozású határozatai is mind abban a meggyőződésben gyökereznek, hogy az egyház csak mint „szabad egyház“ lehet igaz egyház.

3. Kritika református szempontból. Az ismertetés és tárgyyszerű jellemzés után vessük most már ezeket a kívánságokat *teológiai mérlegre!* Nem igényelhetjük magunknak az illetékességet, hogy azt mérjük rajtuk, az *igazi* református teológia szólal-e meg bennük. De hogy a szokszínezetű református szellemnek *egyik színezete nyilvánul rajtuk, ez kétségtelen.* A keresztyénség református típusával megfér egy gyékényen az a törekvés, hogy az egyháznak csak bizonyos külső kellékekkel bíró emberek legyenek a tagjai, megfér a keresztségnek olyan felfogása, mely annak súlypontját emberi magatartásban képzei, megfér az egyház háztartásának theokratikus felépítése (v. ö.: „Adjunk alkalmat az Istennek annak a bebizonyítására, hogy az egyház ügye az ő gondoskodásának a tárgya“), megfér az olyan egyházfegyelmi cél, hogy az egyház s azon belül kiváltképpen az úrvacsorai gyülekezet megtért bűnösök közössége legyen. Hogy aztán a presbiter-zsinati elv a közkeletű felfogás szerint *a* (!) református egyházkormányzati elv, szinte mondani is felesleges. Nekünk tehát elég annyit látni, hogy mindez református szellem és nem kell felelnünk a kíváncsiskodó kérdésre, hogy vajjon a legtisztább kálvini vagy történelmi református szellem-e.

A református teológia mértékével ezeket a határozatokat annál kevésbé mérhetjük meg, mert több felbukkanó kérdésre nem felelnek. Azt mondta a Szabad Tanács, hogy az egyház azok felé az eddigi egyháztagok felé, akik az átmeneti időre előírt feltételeket sem vállalják, „az üzenetet missziói lélekkel viszi“, de azt már nem mondta meg, hogy egyáltalán keresztyéneknek tekinti e őket. Mi lesz a sorsa az időközben meghalt felelős egyháztagságú református apa vagy a születéskor meghalt felelős egyháztagságú református anya utószülött, ill. újszülött gyermekének. Hogyan

fér össze az a gondolat, hogy a gyülekezeten belül a járulékkivetés sérti Isten dicsőségét, azzal a kívánsággal, hogy az ország valamennyi gyülekezetét magában foglaló szervezet központi pénztára javára az országos zsinat kivesse a járulékokat a gyülekezetekre. Nem az volna-e a következetes, hogy a központi pénztár a gyülekezetek szabad, sőt költségvetésmentes áldozatkészségéből táplálkozzék?

4. **Két svájci vélemény.** Mielőtt evangélikus teológiai álláspont-ról vennők szemügyre a szabadegyháziság kívánását, hadd idézzem két svájci teológus nézetét. — *Brunner Emil* ezt mondja: „Az államtól szabad egyháznál az államtól való függetlenségnek megfelel az éppen olyan nagy függőség a társadalomtól, durván szólva: a pénzeitől. A „szabad egyház“-nak népszerűvé kell tennie magát, a társadalmi állapotok és az erkölcsi viszonyok bírálatában nem mehet el a végsőig, befogja a száját az őt eltartó tagokra való tekintet. Ennek nem *kell* így lennie, de a történelem azt tanítja, hogy rendszerint így *van*. Ami az igehirdetést illeti, az államegyház sokkal kevésbé van kötve, mint a „szabad egyház“, viszont az némely más tekintetben — kivált a maga közönsége alakításában és szeretetmunkájában — valóban kevésbé mozgékony.“ *Brunner* a népegyház ellentétét „hitvalló egyház“-nak nevezi. Ezt szerinte mindenkor *két veszély* fenyegeti. Az *egyik* veszély, hogy majdnem szükségszerűen tulajdonít az emberi nyilvános vallástételnek túlzott jelentőségét. Ezzel szemben a gyermekkereszttség és minden megkeresztelt embernek az istentiszteleti gyülekezet tagjául való elismerése a legnagyobb utalás Isten megelőző szuverén kegyelmére mint a keresztyén állapot egyetlen megalapozására. A *másik* veszély azon a réven fenyegeti a hitvalló (értsd: szabad) egyházat, hogy csak azokat ismeri el tagoknak, akik kifejezik belépési óhajukat; félő, hogy így az egyház már ebben a történelmi időben el akarja választani a konkolyt a búzától. (Das Gebot und die Ordnungen. 1932. 534. kk.).

De Quervain Alfréd pedig így ír a „szabad egyház“-ról: „Aki felismeri, mi teszi az egyházat egyedül szabaddá, az megszabadult attól a hiedelemtől, hogy az államtól elválasztott egyház a valóban szabad egyház. Nem gondolja többé, hogy a keresztyénnek aki Krisztusnak a gyülekezet feletti uralmát vallja, az államnak az egyháztól való elválasztására kell törekednie. Éppen a „szabad egyház“ forog abban a kísértésben, hogy az egyházat úgy értelmezze, mint az azonos gondolkodású, élénk vallásosságú emberek társulását. A „szabad egyház“ is, ha nem tanít, cselekszik és dönt többé teljhatalommal, az emberek birtokává válik, azoknak a birtokává, akik a legnagyobb adományokat fizetik, vagy azokévé, akik annak az egyháznak a szellemét, sajátosságát, hagyományát képviselik. Ezeknek a kísértéseknek a „szabad egyház“-ak ma alaposan rabul estek. Nem kevésbé szorulnak rá, hogy Isten ítélete szerint megreformálják őket, mint az államegyházak (az eredetiben: die Landeskirchen).“ (Kirche, Volk, Staat. 1945. 153. k.). — Mind a két svájci teológus nézetében egy tekintet alá esik a

„szabad egyház“, akár az államegyház akár a népegyház ellentétét értjük rajta.

5. **Evangelikus teológiai álláspont**ról az Országos Református Szabad Tanács ismertetett határozatait igen alkalmasnak ítéltük arra, hogy a hazai református keresztyénségre vonatkozóan egyházzrajzi és egyháztörténelmi tanulságokat vonhassunk le belőlük. De hazai evangélikus egyházunkra vonatkoztatva hidegen hagynak bennünket. *Mi hálat adunk az Istennek, hogy hazai egyházunknak azt az ajándékot adta, hogy lehetett s még ma is lehet „bevett vallásfelekezet“, más szóval: „közjogi egyház“ és egyszerűs mind „népegyház“. Nem feledkezünk meg arról, hogy évszázadokon át üldözött, — megtúrt, a hűség rostáján rázott egyház voltunk. Nem zúgolódunk az „államegyháziág“ és a népegyháziág hátrányai miatt.* Tisztán látjuk: az állami pénz és jogsegélyre való hagyatkozást, amely könnyen válhatott időnként és egyesekben abban való bizakodássá; az egyháztagságnak egyházunk részéről való szabályozatlanságát; a nagy gyülekezetekben a tömegmunkát; az elkényelmesedés veszélyét, stb.-t. *Nem büszkélkedünk előnyeikkel:* a társadalomtól való több-kevesebb függetlenséggel, az ifjúság közt való szolgálat lehetőségével, a szűkkeblűségtől való ösztönös óvakodással, stb.-vel. Jól látjuk például a bevett vallásfelekezetiiségnek és népegyháziáságnak, az állam és az egyházak közti kapcsolat egyik jelenségének a *kötelező vallásoktatásnak* mind az előnyeit, mind a hátrányait. Hátránya volt többek közt az a veszély, hogy akik végzik, könnyen fogják fel szolgálatukat; előnye volt többek közt, hogy a tanulók előtt személyválogatás, az óráról-órára való meggyerés szükséglete nélkül lehetett hirdetni az Isten törvényét és evangéliomát: nem függött az egyháznak ez az Istentől parancsolt szolgálata, a szülők mindig kérdésesen szabad elhatározásától; a minimumra szorult a felekezetek lélekalászata.

Ha az Isten elvonná hazai evangélikus egyházunktól a népegyháziág jellegét és akár mind a két értelemben „szabad egyház“-zá tenné, mi akkor is köszönni fogjuk Neki, hogy egyáltalában lehetünk és szolgálhatunk. De nem vagyunk hajlandók szidni egyházunk eddigi „közjogi“ és nép-egyház jellegét, még az államsegély és az egyházi adózás rendszerét sem, és nem ajánlkozunk tudatos vagy öntudatlan teológiai igazolóiul politikai érdekű törekvésnek. Egyedül az Isten tudja mi fog javunkra — üdvösségünkre válni*. Mi csak annyit tudunk, hogy az egyháznak mindig jegye a „kereszt“.

Sólyom Jenő.

* A nagy tanulság: a népegyházi és szabadegyházi formának egyaránt megvannak sajátos előnyei és hátrányai. Az egyház mindegyikben lehet egyház, de mindegyikben követhet el súlyos vétkeket az egyház lényege ellen. Az egyház bűnei nem kapcsolódnak kizárólagos vagy túlnyomó mértékben egyik egyházi kerethez sem. Egyházunk jól teszi, ha Isten kezéből engedelmesen elfogadja azt az egyház-formát, amelybe a történelem Ura vezetői, de maga nem nyúl bele önkényesen annak megváltoztatásába parancsoló szükség nélkül. Ha az állam részéről történnének kivédhetetlen intézkedések népegyháziáságunk ellen, vagy pedig oly helyzetbe kerülnénk, hogy

Falusi hétköznapiok prédikációja

A szerző könyvének előszavában a következőkben határozza meg irásának műfaját: „Ezeknek a prédikációknak a helye nem a szószéken, hanem a szószék alatt van. Amikor a lelkész a faluban jár-kezel és gyülekezetét munkában vagy pihenőnél találja. De akár papi köntösben beszél a lelkész a szószékről gyülekezetéhez, akár házavató ünnepségen az építőállványokról, prédikátor itt is és ott is. Ugyanazt az üzenetet kell elmondania, ha a beszéd formája változik is.“

A svájci falu modern papja sorra veszi a falusi élet ezerszer megszokott kis eseményeit: kibújik a kiscsirke a tojásból; dolgoznak a veteményeskertben; muskátli virít az ablakban. A szürke apróságok hangulattal és fényvel telnek meg. S Isten üzenetének tükördarabjaivá válnak. Az alábbi, a mai ifjúságra annyira találó részletből sok indítást kaphat a magyar falu lelkipásztora is.

Hivogatás

Ismered, ugy-e, azt az izgalmas pillanatot, amikor a huszon-egyedik napon kipattog a tyúktojás a kotló fészkeiben, szétválik a héja és kibújik belőle a kiscsirke. A világ fényétől elkápráztatva, új pihe-ruháscskájában néhány ügyetlen mozdulattal forgolódik előtted, aztán nem sok idő múlva már táplálék után kapkod.

Abban a szempillantásban, amikor a csibék ledobják magukról a tojásbőrjüket és szabaddá lesznek, még valami más, valami egészen megkapó dolog is szokott történni. *Először halkán*, azután mindig hangosabban hangzik körülöttünk a hivogatás: *az anya hivogatása*.

Kicsinyeit már a tojásban körülvette hűségével, melegítette és őrizte őket titokzatos anyai ösztönnel. Azok pedig el kellett, hogy tűrjék ezt az anyáskodást, amíg a tojásban voltak, akár akarták, akár nem. De most széthullt a tojás. A csibék szabadok. — Ezért kell most az anyának hívnia őket. „Jőjjetek!“ — így hívja. „Jőjjetek ide! Jőjjetek oda!“ Így hívogatja most őket heteken keresztül egyik napról a másikra.

Néha megtörténik, hogy ez a hivogatás különösen sürgetővé válik. Amikor veszedelem van a láthatáron. Nemesak gondoskodás, hanem aggodalom szólal meg ilyenkor az anya hívásában. Mi minden történik velük most, mikor kiszabadultak a tojásból, most, mikor úgyszólván „saját lábukra állnak“ — állnak és járnak — és el is eshetnek!

Tavaszcél-tavasza, amikor bukdaesolnak a kiscsibék és hívogat a kotló, egy fiatal emberi nemzedék is lerázza magáról a védelmező

kényszerítő körülmények miatt magunknak kellene feladni népegyháziságunkat (pl. ha lehetlenné lenne minden megkeresztelt gyermek hitoktatása, ami következkésképpen a gyermekkereszttség gyakorlását tenné problematikussá), engedelmesen vállalnánk a szabadegyházi formát. Pénzügyek tekintetében mindenesetre a népegyháznak is sokkal nagyobb mértékben kellene önmaga erejére támaszkodnia, mint ma egyházunk teszi, továbbá tervszerűen kellene egyházunk hitbéli anyagi bázisát kiépíteni, hogy ne találjon készületlenül a jelenlegi jogi helyzetünknek bármilyen, az állam részéről történő megváltoztatása. (Szerkesztő.).

tojáshéjat. A világ fényétől elkápráztatva áll itt előttünk ez a nemzedék, új ruhában, ügyetlenül ugra-bugrál, aztán tápláléka után indul.

Ebben a pillanatban megkezdődik az a titokzatos, aggodalomtól remegő, gondterhes hívogatás és csalogatás is. A keresztyén szülők, meg a néhai vasárnapi iskolai vezetők és lelkészek azok, akiknek a hívogatása száll a „tojáshéjból“ kiszabadultak után, hiszen most saját lábukon járnak és el is eshetnek.

„Jőjjetek! Ne menjetek!“ Így hívogatnak. „Jőjjetek! Ne menjetek!“ Így hívja az örök édesanya, az egyház, évről-évre mindenek előtt az ifjú nemzedéket. Hív az egyesület és a szövetség, a társaság és a cimborák, a párt és a haza.

A Gonosz pedig találékony ravaszsággal szertejár, akárcsak az idegenlégió toborzója. Foglalót kínál. Csalogat és toboroz az Istentől messzetávolodottak seregébe, ahonnét sokan soha többé haza sem térnek, vagy ha mégis: a földi élet és az örökkévalóság számára elveszetten.

Ezzel a hatalmas hívogatóval és toborzóval szemben mi valamennyien tehetetlenek volnánk, ha — igen, ha! — ha valaki más máshonnét és egészen másképpen nem hívogatná a mi nemzedékünket.

Isten hívása ez! Nem hallod? Sohasem hallottad még? Ma egész különös sürgetéssel szól hozzánk, mert mi „tojáshéjtörő“, tápláléka után siető és saját lábára állt nemzedék vagyunk. Ezért van tele a hívás, az örökkévalóság hívogatása remegő aggodalommal.

Ha tavasszal a patak mentén vagy a kerítésen túl a kotló hívogatását hallod, gondolj arra az ígére, mely egykor egy boldogtalan nemzedékhez szolt, s amely egy napon reád és reám és a mi nemzedékünkre különösen sürgetően érvényessé válhat: „Jeruzsálem, Jeruzsálem! Ki megölöd a prófétákat és megköved azokat, akik tehozád küldettek, hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképpen a tyúk egybegyűjti kisesirkéit szárnya alá; és te nem akartad“.

Walter Lüthi: „Das ewige Jahr (Werktagspredigten)“ című könyvéből fordította Tekus Ottó.

Levél Svédországból

A világ evangélikus keresztyén egyházai között talán számszerűleg is, de jelentőség tekintetében is a legnagyobb közé tartozik a svéd egyház. Noha egészen más viszonyok között végzi szolgálatát mint a mi kis magyarországi evangélikus egyházunk, tanulságos mégis felfigyelnünk azokra a kérdésekre és tervekre, amelyek ma a svéd egyházi köröket, de az egyházzal sok tekintetben szorosan összefonódott svéd népet is foglalkoztatják.

A legtöbbit vitatott kérdések közé tartozik ma az *állam és az egyház viszonyának újrendezése*. Politikai és egyházi napi- és hetilapokban szinte állandó rovatot jelentenek a különféle körökből származó hozzászólások. Konferenciák, vitaestek keretében országszerte foglalkoznak ezzel a kérdéssel: Megmaradjon-e az egyház államegyháznak, vagy ne?

Az állam és egyház viszonyának újrendezését nem csupán egyes politikai irányok tűzték ki célul. Magában a svéd egyházban is megvan a vágy

az állam túlzottan nagy gyámkodásától való szabadulásra. A lelkészek túl vannak terhelve állami adminisztrációs munkákkal, úgy, hogy sokszor fizikailag képtelenek a legszorosabban vett lelképásztori kötelességeiket elvégezni. Az egyháznak legsajátosabb egyházi ügyekben sincs meg az az autonómiaja, ami a magyarországi evangélikus egyháznak megvan, hanem sok tekintetben teljesen a világi hatóságok jó- vagy rosszindulatától függ. Például új gyülekezetek lelkészi állások részére, vagy nagyvárosi mammut-gyülekezetek felosztása roppant nehezen megy, mert világi önkormányzati hatóságok beleegyezésétől függ. Stockholm egyik külvárosában (BROMMA) 81.000 lelket (többet, mint a mostani Dunáninnen és Tiszai egyházkerületek együttvéve!) foglal magában egyetlen gyülekezet és az egyház képtelen ezt a lehetetlen állapotot megszüntetni, mert a világi önkormányzati hatóságok — amelyek ebben a városkerületben túlnyomórészt az egyház ügye iránt közömbös pártok kezén vannak — minden felosztási tervet igyekeznek megakadályozni.

Ugyancsak az állam és az egyház mostani kapcsolatának az árnyoldalai közé tartozik, hogy a *vallástanítás* elsősorban az állam ügye és az egyháznak kevés befolyása van a jövőendő nemzedék iskolai valóságos nevelésére. Az elemi fokon az osztálytanítók, középiskolákban pedig bölcsészeti tanulmányaik mellett bizonyos teológiai képzésre szert tett, más világi tárgyat is tanító tanárok (legtöbbször nem felszentelt lelkészek!) végzik a vallástanítást. Tekintettel a tanárok állami kinevezésére, előfordulhat az, hogy atheista tanár végzi ezt a fontos egyházi munkát! Így hát bizonyos egyházi érdekek is fűződne az egyház és állam viszonyának újárendezéséhez.

Természetes a legradikálisabbak elenyészően kicsiny csoportjától eltekintve, senki sem képzei el olyanféleképpen az állam és egyház szétválasztását, mint az pl. Franciaországban történt, hanem a mi magyarországi helyzetünkhöz hasonló megoldást keresnek: az egyház továbbra is élvezné az állam anyagi és erkölcsi támogatását, de autonómiaja lenne. Mindinkább felülkerekedik egyházi körökben az a vélemény, hogy az egyház és állam viszonyának kérdését sem jogi teoriák vagy világnézeti elgondolások alapján kell megoldani, hanem az *egyház lényegéből* kiindulva: *milyen helyzetben tudja az egyház Isten Igéjét a leghűségesebben hirdetni és a szentségeket kiszolgáltatni.*

*

Az állam és az egyház viszonyának kérdése mellett a legtöbbet vitatott kérdés ma Svédországban: *hogyan állhat az egyház legeredményesebben ellen az egyre hatalmasodó szekularizációs folyamatnak?*

A kérdést általában minden egyházi körben fontosnak tartják. A vélemények csupán a megoldási lehetőségek és utak kiválasztásánál oszlanak meg.

Vannak, akik a megoldást a liturgikus élet megújulásán keresztül képzelik el, mások éppen az ellenkező utat ajánlják: a közösségi mozgalmak útját. Vannak, akik régi svéd kegyességi formákat akarnak feleleveníteni, mások pedig a szigorú lutheri kegyesség formáit keresik. Van olyan irányzat is, amely az egyház szociális feladatait helyezi homlokterbe, vagy ifjúsági mozgalmak gyümölcse képpen várja az egyház megújulását.

Ezek az *egyházon belüli* kegyességi és mozgalmi irányok külön-külön is sok jót tartalmaznak, önmagukban azonban egyoldalúak s hiányosak. Másik hibájuk, hogy minden igyekezetük ellenére csupán aránylag kis elszigetelt csoportokat tudnak maguk köré gyűjteni és nem tudtak az *előész egyház* ügyévé lenni. Ennek következtében a passzív tömegeket nem tudták közelebbhozni az egyházhoz, így a szekularizációs folyamatnak nem váltak nagyobb-szabású gátjaivá. Egy 1927-ből származó adat arról tesz bizonyosságot, hogy

a svéd egyház tagjainak 5.3 százaléka látogatja a vasárnapi istentiszteleteket. A templomlátogatók száma a legmagasabb a göteborgi (13%) és a skarai (10%) püspökségekben (tehát Nyugatsvédországban, ahol a Schartau féle egyházas ébredésnek a leginkább megmaradtak a nyomai), de katasztrófaúsan alacsony a stockholmi (2.2%) és uppsalai (3%) egyházkerületek gyülekezeteiben! A helyzet azóta sem javult nagy mértékben és talán nem tévednek azok, akik a svéd keresztyének 60—70 százalékát közömbösöknek tartják.

Ha a legutolsó 150 esztendő svéd egyháztörténetét vizsgáljuk (ebben a korszakban bomlott fel a tradicionális svéd kegyesség és kezdődött meg a nagyobb változásokat létrehozó szekularizációs folyamat), akkor megfigyelhetjük, hogy milyen baj származott abból, hogy a mult században megindult svéd ébredés *nem az egyházon keresztül munkálkodott*, hanem az u. n. „szabadegyházak” alapításához vezetett. A „szabadegyházak” ma szinte Svédország második nagy „felekezetévé” váltak. Ez azzal is járt, hogy ma sokszor saját berkeikben a svéd egyházhoz hasonlóan nekik is meg kell küzdeni a szekularizációs folyamattal. Kezdeti lendületüket nagyobbrészt elvesztették és csupán kegyességi típusban különböznek sokszor az államegyháztól. A közömbössé vált tömgeket éppen úgy nem tudják elérni, mint az egyház. Elkülönülésük ma már sok esetben indokolatlan, mert lényeges dolgokban — tehát tanítás tekintetében — alig választja el őket valami is az egyház tanításától. Különösen áll ez a legnagyobb szabadegyházi közösségre: az 1878-ben Waldenstrom által alapított u. n. „Missziói Szövetség”-re, amelynek 107.000 tagja van, 1643 gyülekezetében 655 prédikátor szolgál. Tagjai egyébként nem lépnek ki a svéd egyházból, sőt néhol igen jó kapcsolat van az egyház és a „Missziói Szövetség” gyülekezetei között. Pld. Uppsalában 1947 március 16-án Thorsten Bohlin hárnösand-i püspök prédikált a „Missziói Szövetség” templomában. Mégis külön közösségi templomaik vannak (oltárral, kereszttel, gyertyával és keresztyén szimbolumokkal díszítve!) és külön osztják ki maguk között az urvacsorát! Prédikátoraik külön bibliai iskolát végeznek.

Ha a mult századbeli ébredési mozgalmak — a finnországiakhoz hasonlóan — megtartották volna kapcsolataikat az egyházzal és annak megújulásáért is munkálkodtak volna, bizonyosan sokkal szélesebb körben szolgálhattak volna és talán a svéd nemzeti ébredés is bekövetkezett volna! Hogy ez nem így történt, kétségen kívül hibázható az egyház a maga elzárkózó merevségével, de legalább ugyanolyan mértékben az ébredési irányok, amelyek — főleg angol-amerikai hatásra — *nem látták a svéd egyházban azt az Istentől adott közösséget, amelyben és amely által lehet és kell a svéd népet a maga egészében Krisztushoz vezetni.*

A jelek arra utalnak, hogy ez az alkalom nem mult el végérvényesen a svéd nép számára, hanem Isten Igéje közöttük is elvégzi a munkát. Magyar népünk Krisztushoz vezetéséért munkálkodók számára bizonyosan sok tanulságot jelent a svéd ébredések és szabadegyházak kifejlődésének kevésbé ismert története.

*

Talán a fentiekből is kitűnik, de külön is megírható, hogy a nagy svéd egyház 3 dologért irygel bennünket, kicsi magyar evangélikus egyházat: 1. Az *egyházban* folyó ébredésért. 2. Egyházi *autonómiánkért*. 3. Egyházi *iskoláinkért*. Vigyázzunk rájuk és ne hagyjuk magunkat féligazságokkal megteveszteni!

Uppsala.

Pósfay György.

Utját álljuk-e az anyásodási törekvésnek?

Mind gyakoribbá válik leány- és fiókegyházközségek azon törekvése, hogy anyagyülekezetté alakuljanak át és önálló életet éljenek. Mondjuk meg mindjárt, hogy ez örvendetes jelenség, hiszen ez a természetes fejlődés útja, ha... De az a baj, hogy van feltétel is, amely ez örömet gyakran kissé megkeseríti és az egész kérdést problematikussá teszi. Valóban nem egyszerű a kérdés. Az anyásodásnak igen fontos és lényeges feltételei vannak, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni.

Általában három szempontot kell figyelembe venni: 1. lelki, lelkipásztori, 2. anyagi és 3. egyházzjogi szempontokat.

1. Örvendetes jelenség, ha egy leány- vagy fiókegyházközség anyagyülekezetté akar alakulni, mert fokozott lelküigénye van. Nagyobb lelkipásztori gondozást igényel. Ennek tehát csak örülni lehet. De, sajnos, ebben már igen gyakran benne van az ítélet az anyagyülekezetre, illetve a lelkipásztori gondozásra vagy épen magára a lelkipásztorra vonatkozólag. Egészen őszintén ki kell mondani azon meggyőződésünket, hogy nem elég az, ha az anyagyülekezet lelkipásztora a filiába csak a híványban lerögzített alkalmakkor megy ki. (Általában évente négyszer.) Ma amikor a szórványgyülekezetek lelkészei egészen kicsi szórványokat is havonta, vagy még gyakrabban felkeresnek, nem lehet, hogy száz-kétszáz, vagy ötszáz lelkes filiák csak ritkán látják a lelkészt. Formai szempontból ezért a lelkipásztor nem vonható felelősségre, de lelkészi szempontból igen. Nincs itt most szó a tanítók levitai szolgálatának az aláértékeléséről, csupán arról, hogy a lelkipásztori szolgálaton mindig ítélet a filia ki nem elégített lelki igénye.

A pásztori szolgálatnak mindig célja kell, hogy legyen a filiák anyásodása. Gondozza őket addig, amíg az önálló életre elég erősek, akkor azután az új önálló gyülekezet megszületése közös öröm. De addig a mai körülmények között a filiának sohasem szabad másodiknak vagy épen mellőzöttnek érezni magát.

Az egyháztörténet folyamán az a szokás alakult ki, hogy a filiában lakó hívek épen úgy elmentek az anyagyülekezeti istentiszteletre, mint a helyben lakók és ez az adott körülmények között jó volt. Ennek oka és fejlődése most nem tartozik tárgyunkhoz. Elégé nem értékelhető formája volt ez a filiák vallásos életének. Ma azonban már nincs így. Illetve mindig kevésbé van meg. Akkor a filia kereste az állandó kapcsolatot az anyagyülekezettel, ma már ez megváltozott. Amíg ez megvolt, elég (?) lehetett a ritka kiszállás, ma azonban nem elég. Ezen nem kell keseregni, hanem lelkipásztori szolgálatunk külső formáját kell megváltoztatnunk. Ha nem alkalmazkodik a lelkipásztori gondozás a megváltozott helyzethez, akkor jobbik esetben anyásodási törekvés jelentkezik és igyekszik lelkiigényét kielégíteni, rosszabbik esetben beáll a cserdes közöny, majd megkezdődik a gyülekezet pusztulása.

Háromféle anyásodási törekvés figyelhető meg. Az első a természetes. Ez az amikor annyira megerősödik a filia, hogy önálló

életre képes. Ennek útját állani nem szabad. Ez igazi öröm, kell hogy legyen mindenki számára.

A második az *elhanyagoltság eredménye*. Ennek is örülünk, mert az életigény jelentkezik. Ez azonban a vészjelző sziréna szolgálata. Baj van a gyülekezetben. Itélet alatt a pásztori munka, az anyagyülekezet, de a filia élni akar.

A harmadik fajta törekvés már kívülről jön. Éppen ezért ezt csak érintjük. Ez az, amikor a lelkipásztori gondozás hatékonyabbá tételére az *egyházi főhatóság* az anyagyülekezettől távoleső filiákból és szórványokból szervez önálló egyházközséget. Ez rendszerint a mentés szolgálata. Formája a szórványegyházközség.

2. Eddig mindegyik fajta anyásodási törekvésre azt mondtuk, hogy öröm, helyesebben: örülünk neki. Sajnos azonban nem mindig és nem mindenkinek öröm.

A lelkipásztori szempont után az anyásodás kérdésébe igen zavaróan játszik közre az *anyagi szempont*. Ugyanis igen kevés az olyan filia, amelyik anyagilag is megél a maga erjéből, mint anyagyülekezet. Ahol ez az eset áll fenn — tehát életképes, — arra az egész további fejtegetésünk nem vonatkozik, vagy csak részben. Meg tudja-e szervezni az egyházközség az erőforrásait úgy, hogy a saját lábán megéljen? A titkos és hátsó gondolat sokszor valamilyen mankó, külső támogatás (államsegély, gyámintézeti segély, kerületi támogatás stb.). A helyes az, ha az anyásodásnál minden külső segítséget figyelmen kívül hagynak. A számításokat úgy kell elvégezni, mintha nem volna semmi külső támogatás. A gyülekezetnek a hitéből kell megnyitni az erőforrásokat, saját áldozatkésztségéből. Ha azután mégis van külső segély, az nem baj, de esetleges megszűnése nem rendíti meg a gyülekezetet alapjaiban. De bűn, ha arra alapítunk. Ezért a mondatért ne vesse senki szemünkre, hogy megfélekedzünk Jézusnak a parancsolatáról: egymás terhét hordozzuk. Itt nem erről, hanem a másik végletről van szó. Az anyásítást olyan esetben, ha *eltartott* egyházközség akar lenni, meg kell akadályozni. Ennek módja azután attól függ, hogy milyen okai vannak az anyásodási törekvésnek. Ha elhanyagoltság, akkor hűséges pásztori szolgálattal, amely teljes egységbe olvasztja a gyülekezet különböző helyen lakó tagjait.

Nehéz a kérdés akkor, ha a filia önállósodása esetén meg tud élni a maga lábán, ellenben az anyagyülekezet nem, vagy nehezen, illetve nehezebben. Ez is előfordul. Ez az anyagyülekezet itélete, mert vagy elhanyagolta a felnőtt gyermekét és az már megél egyedül is és nem óhajt együtt élni a mostoha szülővel. Vagy annyira elfogyott az anyagyülekezet lélekszáma, hogy emiatt nem tud meggyengülve élni. Ilyen esetben természetes a *súlypont áthelyeződése*. Az anyagyülekezetből filia lesz és fordítva. Ezt a belső erőknél kell eldönteni. Az életképes filia anyásodását nem szabad megakadályozni, még akkor sem, ha ezzel az anyagyülekezet önálló életre képtelenné válik. A gyülekezet súlypontjánál a történelmi fejlődés eredményezte jelenlegi helyzet nem lehet akadály, ha az élet ma mást követel.

Itt persze igen súlyos kérdés, hogy *mit csinál az anyagyülekezet a lelkészével*. Nem valószínű ugyanis, hogy az új anyagyülekezet őt hívná meg lelkésznek. Bizony az ítéletet el kell fogadnia.

Ez azonban már egyházjogilag súlyos kérdés, mert a híványt csonkítani nem lehet, viszont nincs, aki fizesse. Ez az összeütközés. A lelki kérdés ebben az esetben azután kenyérkérdéssé torzul és ezért válik problémává és akuttá.

Abban az esetben persze, ha az anyásodási törekvés megvan ugyan, de egyedül sem az anyagyülekezet, sem a filia nem tudna élni, meg kell akadályozni.

A rövid áttekintés már indokolttá teszi a cím megfogalmazását. Mert ez is, mint sok más kérdés, akkor volna egyszerű, ha csak lelki szempontok volnának, mert akkor nem lehetne vita az anyásodás kérdésében.

3. *Az anyásodás kérdésében harmadik szempont a jogi*. Ha az előző feltételek megvannak, akkor az egyházi alkotmányban előírt módon az egyházmegyei, illetve egyházkerületi gyűlés az anyásodást kimondja. Ha nem, akkor az egész marad a gyülekezet számára kínzó lelki kérdés, amelynek a megoldása csak az egész gyülekezet közös bűnbánatában lehetséges.

Mesterházy Ferenc.

Mai Erdély: a városi evangélikusság

Az erdélyi evangélikusság az aradi, eddig még el nem ismert superintendenciához tartozó 30 gyülekezetből áll. 1944 őszétől Argay György superintendens — azóta indokolatlannak bizonyult vádak alapján — 1945. advent első vasárnapjáig fogságban volt és csak kiszabadulása után indulhatott meg a konszolidáció. Első dolga volt a gyülekezeteket végiglátogatni és személyesen is számbavenni azt, ami Isten kegyelméből lélekben, anyagban megmaradt 1946 nyarán megtarthattuk lelkészértekezletünket és ugyanez év novemberében három év óta az első kerületi gyűlést.

Az erdélyi magyar evangélikusságot táj- és jelleg szempontjából két csoportra oszthatjuk. Az egyik a Brassó környéki csángó, nagyjából *falusi*, — másik Erdély többi részében elszórt *városi* gyülekezetekből áll. Az utóbbiak minden városban 0,5—2%-nyi kisebbséget jelentenek, s így nyugodtan nevezhetjük őket városi szórványoknak. Most inkább ezekről lesz szó és egy későbbi cikk fogja a csángóság egyházi kérdéseit megismertetni.

Városi gyülekezeteink *kicsik, halódónak* látszanak. Az 1918 előtti Magyarországon javarészt Felvidékről és az Alföldről idevetődött tisztviselők utódai alkotják. Ezeknek nincs itt gyökerük és Brassót, Bukarestet kivéve nincs mögöttük az a falusi háttér, ami a városi gyülekezeteket táplálni szokta. A vegyesházasságban elkallódott és a meg nem született gyermekek miatt szinte ki lehet számítani, hogy mikor válik feleslegessé a templom, vagy ahol van, az iskola. Ezeknek a gyülekezeteknek csak akkor van csekély létszámuk ellenére létjogosultságuk, ha missziói pontokká válhatnak és a számbeli kicsiséget a hitbeli többlet egyensúlyozza. Ez azonban ma még nincs meg. Hívveink megszokták, hogy a keresztyénység alatt valami negatívumot értsenek. A multban a keresztyénység „nem zsidót” jelentett, ma pedig a materialista világnézetet tagadók táborát. Nekünk ezzel szemben az a feladatunk, hogy meg-

láttassuk, hogy keresztyénség pozitív valami: élet. Kis gyülekezetekben nem lehet a hitébresztés megszokott evangélizációs formájával eredményt elérni. Meg kell találni a négy szemközti és kis körben is ható evangélizáció módszerét: a lélektől lélekig vezető ösvényt. Ez sokkal nehezebb ugyan, mint a tömeg-evangélizáció, de az is bizonyos, hogy az így megtérésre bírt lélek állhatatosabb keresztyénné válik. Papi munkánk ezek szerint fokozottabban keresi a szószéken túli igehirdetési lehetőségeket. Csak így remélhetjük, hogy Isten Lelke által eljutnak híveink annak belátására, milyen roppant felelősséggel nehezedik rájuk a missziói kötelezettség. Akkor majd mernek népesebb családot vállalni, a kívülállók között is Krisztusnak követőt szerezni, mert egyedül ez városi gyülekezeteink fennmaradásának jelenlegi történelmi hivatása.

Akadályaink természetesen itt is számosak. Legjobban a *sajtó hiányát* érezzük. Nem kaptunk még engedélyt egy központi hetilap megindításához, de ha ez meg is lesz, valószínűleg anyagi nehézségek miatt a megindulás kétséges. A legjobban azonban a Biblia hiányzik. Nem tudunk teljes Szentíráshoz jutni, mert a Magyar Bibliatársulat által kiadott legolcsóbb (15 forint) Bibliát itt egy átlag havi fizetésért tudnók csak árulni. — *Vallásoktatásunk* most annyival nehezebb, mint a múltban, hogy az állami magyar tanymelvű iskolákban rendszerint délután van tanítás, a felekezeti pedig délelőtt és így pl. Kolozsvárt vagy Nagyváradon, ahol mindenféle felekezeti és állami iskola különböző típusaiban szétszórta jár egy-egy evangélikus gyerek, majdnem lehetetlen, őket összeszedni. Ahol pedig kevesebb az iskola, ott kevesebb a hitoktató munkás is. — Súlyosan nyomnak az *anyagi gondok* is. A kicsivé zsugorodott és az utóbbi években elszegényedett hívekből összetevődő gyülekezetek nem tudják templomaikat, épületeiket tatarozni s azok lassan tönkremennek. Ehhez járul még a jelenleg tartó infláció is, amit magyarországi testvéreink jól ismernek. Az anyagi gondok természetesen a papi családokra is áthárulnak. Akinek ninesen földje, az fizetéséből nem tud megélni és kénytelen valami módon kenyeret keresni s még így is szükség van arra, hogy a lelkipásztor felesége is munkát vállaljon. A lakásinség szintén akadályozza munkánkat. Kolozsvárt a papi családoknak egy-egy szobájuk van, Temesvárra nem mehet még az oda hónapokkal előbb megválasztott Matos Pál, mert a paróchia nem szabad.

Feladatunkat, a családi keretekben végzendő evangélizációt csak nagyon komoly felkészültséggel lehet végezni. Az ilyen meghitt beszélgetéseknél a papnak teológiai és műveltségi téren is meg kell állnia helyét, nehogy ennek hiányát az ügy rovására írják. Az elmondottakból azonban már látszik, hogy belátható időn belül teológiai könyveket nem vásárolhatunk és a megélvőket idő hiányában nem dolgozhatjuk fel. — Egymástól nagy távolságra vagyunk és így nines alkalmunk értekezletre összegyűlni.

Sok hiányunk mellett azonban a legnagyobb veszteségünk, hogy Járosi Andor nem lehet közöttünk. Teológiai tudása, műveltsége és lutheri pectusa, amivel Brassótól Nagyváradig össze tudta kapcsolni a szuperintendencia papjait és át tudta hidalni az összes bajokat, különösen a fiatal nemzedéknek azért hiányzik olyan nagyon, mert minden tudományos és anyagi terhelvéve vállukról, maga hordozta a magyar evangélikusság valamennyi ügyét-baját.

Papi szemmel nézve így áll nagyjából a városi erdélyi magyar evangélikusság ma.

Nagybánya.

Deák Ödön.

Diák a prédikációról

„Prédikálásunk, ahogyan az érdekeltek látják“ című cikkünkkel kapcsolatban egyik lelkésztestvér azt a tanácsot írta, hogy kérdezzük meg különböző gyülekezetek különböző társadalmi rétegű tagjait. A gondolat jó, de megvalósítása nehéz, hogy valóban őszinte és építő kritikákat szerezhessünk.

A következőkben egy hívő VIII.-as diák írásbeli véleményét adjuk közre változtatás nélkül, amely őszinte is és előre is segít. A fiú városi gyülekezetnek több igehirdetőjét is hallgatja. Erősen teológiai veretű, dogmatizáló tendenciájú prédikációkat lát maga előtt. De azért megnyilatkozásából a kevésbbé teológus-beállítottságú papok is tanulhatnak.

*

„Sok prédikáció nem váltja fel aprópénzre az Isten üzenetét, vagyis a lelkész csupán a bibliai szöveget mondja el más szavakkal, terebélyesebb mondatokban, magasan járó s emellett sokszor patetikus szónoktatban. Ha aprópénzre való felváltásként mond is egy-egy példát vagy illusztrációt, azt valahonnan Norvégiából vagy Amerikából hozza. Tehát nem állítja az ígét bele a mai emberek konkrét, mindennapi életének sodrába s ha beállítja, akkor is inkább csak *általában* a gyülekezeti életbe s nem a *helyi* gyülekezet életébe, amelynek prédikál, és nem veszi tekintetbe a gyülekezet sajátos viszonyait, életének speciális eseményeit. Holott — szerintem — éppen ez az a pont, ahol a gyülekezet legközelebb kerülhet az Igéhez, s értheti meg mai nyelven annak üzenetét a maga mindennapi életére vonatkozólag. Számomra ebben az a veszteség, hogy ha mindezt elmulasztja a lelkész, akkor nekem kell ugyanezt megtennem magamra vonatkozóan, ami bizony sokszor el is marad.

A másik hiba, hogy a lelkész nem beszél saját életéről, annak nyomorúságairól s az életében megnyilvánuló megbocsátó szeretet, lehajló kegyelem konkrét eseteiről. Ide kapcsolódik a kevés papi bizonyosságtétel hibája szószéken és a mindennapi élet során egyaránt. Leginkább természetesen olyankor marad ez el a hétköznapi életben, amikor a helyzet következtében szígyenérzettel kellene megküzdenni (Luk. 9, 26.). — A prédikációkban nem igen domborodik ki az örökkévalóság világában ígért vég nélküli boldogság, melyet Isten hitükkel rajta csüngő gyermekeinek ad. Ennek az örömeinek szavai nem igen hallatszanak a szószékről.

Nem a prédikáció hibája, de az szegényül bele, hogy a papi életnek csak igen kis részlete folyik az emberek között, azokhoz élő közelségben, világító lámpásként.“

*

Néhány megjegyzés a diák szavához: 1. Megszívlelhetjük, hogy az „*alkalmazást*“ nem lehet rábízni a gyülekezetre. Nem elég az ige kifejtése, ha nem mutatjuk meg annak konkrét alkalmazását a mindennapi életben. — 2. A prédikációban a lelkész nem önmagáról, hanem Krisztusról beszél. De róla nem beszélhet úgy, hogy közben *önmagát* kivonja. Az Ige testé lett. A prédikációban is testet akar öltetni. Az igehirdető „testévé“ is akar lenni. (Eszméltető ebből a szempontból is Grünvalszky Károly tanulmánya az Evangélikus Teológia januári számában.) Azt hiszem, meg kell találnunk a helyes utat a jéghideg, személytelen teológizáló igehirdetés és az ízléstelenül önmagáról ömlengő pietisztikus prédikáció között. — 3. A papi élet az emberek től *elzárt* élet. Valahogy, valamiképp, magam sem tudom hogyan, de közelebb kellene vinni hétköznapi életünket is híveinkhez, hogy mi is lássuk a munkás, a kereskedő, a hivatalnok életét és ők is lássák a miénket. V. I.

Hozzászólás a lelkész saját úrvacsoravételéhez

1. Az úrvacsoráról szóló tanítás szempontjából a lelkész sumtioja ellen felmerült ugyan az a kifogás, hogy *a kegyelmi eszközöknél a közvetítő és az elfogadó személye nem lehet azonos, mint pl. a keresztségnél és a feloldozásnál.* Ez az érv azonban nem kényszerítő, mert Jézus külön-külön rendelte a keresztséget, úrvacsorát, s ezeket csak a dogmatika foglalta a „kegyelmi eszközök“ összefogó címe alá. A kegyelmi eszközök összefoglaló fogalmából nem lehet meghatározni az egyes kegyelmi eszközök használatának módját, hanem azt Krisztus rendelkezéséből *egyenként* kell megállapítanunk. Az *úrvacsora szerezteséből viszont nem lehet azt következtetni, hogy a sumptio ellenkezett volna Krisztus akaratával.* Az utolsó vacsora tényleges lefolyása azonban nem volt sumptio, amit legalább is olyan értelemben kell respektálnunk, hogy csak nyomós okok esetén nyulunk az sumptiohoz.

2. A sumptio ellen felmerült dogmatikai érv a gyónás és az úrvacsoravétel szerves összefüggéséből indul ki, s azt mondja, hogy a lelkész sumptioja nem engedhető meg, mert közvetlen előtte nem kaphat, illetőleg nem adhat magának feloldozást. Ezzel szemben arra szoktak hivatkozni, hogy a bibliában nincsen nyoma annak, hogy akár Jézus, akár az apostolok a gyónást és a feloldozást az úrvacsoravétel feltételének tekintették volna. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy az úrvacsorában nyújtott bűnbocsánatot hittel kell fogadnunk, ennek a bűnbocsánatra támaszkodó hitnek pedig állandó velejárója a bűnbánat és bűnvallás, — akkor a gyónásnak első része: a bűnvallás nem maradhat el az úrvacsoravételnél. Nézzük most a kérdést a gyónás második része: a feloldozás szempontjából nézve. Vethető-e az úrvacsora feloldozás nélkül? Akik erre a lelkész sumptioja érdekében igenlően válaszolnak, azok feltételezik azt, hogy a kulcsok hatalmával való megkötöttség és a feloldozottság állapotán kívül egy közbeeső semleges állapot is lehetséges, s amely állapotban az úrvacsoravétel megengedhető. Minthogy azonban Jézus csak kötözésről és oldozásról szól, nézetem szerint a fel nem oldozottakat megkötözötteknek kell tekinteni, amiből az következik, hogy feloldozás nélkül nem lehet úrvacsorát venni. *A lelkész sumptioját tehát a feloldozásnak meg kell előznie.*

3. Mindebből az következik, hogy sumptio csak akkor engedhető meg, ha a lelkészek úrvacsorázása másképp nem oldható meg, de még akkor is lelkészársától kell előzőleg feloldozást kérnie. Azért lelkészársától, és nem a gyülekezetétől, vagy presbitertől, mert a kulcsok hatalma az egyházi hivattal van kapcsolatban.

4. Gyakorlati szempontból ehhez még azt kell hozzáfűzni, hogy ha lehetségessé tudjuk tenni azt, hogy lelkésztestvérünktől vegyük fel a feloldozást, akkor *együttal az is lehetségessé válik, hogy lelkésztestvérünk kezéből vegyük az úrvacsorát.* Ha pedig gyülekezeteinkre tekintünk, akkor azt kell mondanunk, hogy amíg a gyülekezeteink számára fenntartjuk a gyónás és az úrvacsora liturgiai egységét, addig ez alól magunknak sem adhatunk kivételt. Az a megoldás tehát, hogy a lelkész szolgatársától előzőleg nyert feloldozás után a gyülekezettel együtt önmagának is kiszolgáltatja az úrvacsorát, csak abban az esetben helyeselhető, ha a gyülekezeti gyónás

is az úrvacsoraosztástól elkülönítve történik. Gyülekezeteink épülése szempontjából tapasztalásom szerint jó megoldás az, ha az egyházmegyék lelkészei gyülekezetükről-gyülekezetre járva tartják, közös értekezletükkel kapcsolatos gyónásukat és úrvacsoravételüket úgy, hogy erre az illető gyülekezetet is meghívják. Magamról tudom, hogy az „árván“ maradt lelkész számára mennyire kívánatos megoldás volna a sumptio. De ha nem nyúlunk túlságosan hamar a sumptio kényszer-megoldásához, akkor talán éppen az úrvacsoravétel utáni vágy fogja gyakrabban elszigeteltségükből kiemelni és összetereelni a magukra maradt lelkészeket egy-egy gyülekezetbe. Ez pedig nagyobb nyereség úgy a lelkészi karra, mint a gyülekezetekre, mint ha a sumptio általános engedélyezésével szentesítjük lelkészeink elszigeteltségét. Hangsúlyozom, hogy ezeket már nem dogmatikai, hanem csak gyakorlati szempontból tartom így helyesnek.

Pröhle Károly.

Magyar Evangélikus Egyház Püspöki Karának Körlevele

Az Ur Jézus Krisztus kegyelme, az Istennek szeretete és a Szentléleknek közössége mindnyájatokkal!

Szeretett Munkatársaim!

25/XV/1946—47. szám. Kötelességnek és szükségesnek tartom, hogy egyházunk vezetőit, gyülekezeteinket, iskoláinkat és egyházi munkásainkat tájékoztassam a **fakultatív vallásoktatás kérdésében** történekről s egyszerűsind körvonalazzam ezen kérdésben határozott állásfoglalásunkat.

Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter ur márc. 19-én, miniszteri székének elfoglalásakor, sajtónyilatkozatban bejelentette, hogy pártközi megállapodással törvénytervezetet nyújt be a nemzetgyűléshez a fakultatív vallásoktatás bevezetéséről s az egyházak vezetőivel erről tárgyalást indít. Másnap egyetemes egyházunk elnöksége a református konvent elnökségével együtt meghívást nyert a miniszter úrhoz az ismertetett kérdésben. A miniszter úr nagy vonásokban ismertette a törvénytervezetet. Egyházunk vezetői ennek meghallgatása és beható eszmecsere után aggodalmukat, tiltakozásukat és azon kérelmüket jelentették be, hogy a kormány ejtse el a fakultatív vallásoktatásról szóló törvényjavaslatot. Mélyen megvagyunk győződve arról, hogy egyházunk a maga teljes egészében megerősíti a vezetőség állásfoglalását és nagy érdekeink védelmében bejelentett állásfoglalásunknak súlyt ad.

A fakultatív vallásoktatással szemben rámutatunk a következőkre:

1. A vallásoktatás fakultatívvá tétele beleütközik a szabad vallásgyakorlat teljességét biztosító állami alaptörvényeinkbe, ezek között az 1895. évi XLIII. tc.-be. Korlátozza és veszélyezteti Isten rendeléséből végzett tanítói és nevelői munkáját, melyről az egyház soha, semmiképpen le nem mondhat és amelynek korlátozását kénytelen egyházi sérelemnek tekinteni. Belenyúl családaink életébe. Feldúlhatja a szülők egymás közti békés viszonyát. Megzavarhatja az egyháztagnak az egyházhoz való viszonyát, mert a keresztség szentségének követelése alapján az egyház teljes komolysággal tartozik elbírálni a vallásoktatás igénybevételének a kérdését. Éppen ezért felemeljük tiltakozó szavunkat minden olyan törekvés ellen, mely egyházunk tanító- és nevelő szolgálatait korlátozni kívánja.

2. A vallásoktatás fakultatívvá tételét ellentétben állónak látjuk a nemzet igaz érdekeivel. A bűnök elfedéséért és szépítéséért felelősséget nem vállalva, elszorult lélekkel rámutatunk nemzetünk testét elborító fekélyekre, melyek különbség nélkül egyformán elhatalmasodtak egyes emberek, családok életén, sőt átkosan mérgezik közéletünket is. Megkérdézzük a magyar kormányt, hogy ma, mostani nehéz válságunkban érdeke-e a nemzetnek, a magyar családoknak és a magyar ifjúságnak, hogy kérdéssé tegye avagy egyesektől elvegye a kötelező vallásoktatásban biztosított s a nemzeti közösségnek, egyéneknek és családoknak mindig fejlődést jelentő örök értékeket?! Felemeljük tiltakozó szavunkat a kötelező vallásoktatás eltörlésével szemben nemzetünk életérdekeinek és jövődjének védelmében.

3. Alkotmányos szempontból is súlyos aggodalmaink vannak. Ez a kormány és ez a nemzetgyűlés nem kapott felhatalmazást a néptől arra, hogy az egyház munkájának korlátozására törvénytervezeteket terjesszen a nemzetgyűlés elé. Szükségesnek látjuk ilyen nagy jelentőségű kérdésben a magyar nép megkérdésését. Nyilatkozzék a magyar nép megfélemlítés nélkül szíve-lelke szerint: akarja-e a kötelező vallásoktatás megszüntetését, akarja-e helyette a fakultatív vallásoktatás bevezetését?

4. Helyetelennek és aggodalomkeltőnek tartjuk, hogy az egyház és állam jogi helyzetével kapcsolatosan egy kiragadott kérdés előkészítetlenül és siettetetten vétessek tárgyalásra, holott ezek az egyházra vonatkozó kérdés-komplexum teljességében oldhatók meg. Másfelől alkalmatlannak látjuk a rendezésre a mai időt. Meggyőződésünk szerint az egyház problémái nyugodt államéleti és politikai viszonyokat követelnek.

Egyházegyetemünk vezetősége és egyházunk püspöki kara külön beadványban kifejtette állásfoglalását és a fakultatív vallásoktatásra vonatkozó tervezet eljuttatását kérte a kormánytól. Értesülésünk szerint a református egyház és a római katolikus egyház szintén bejelentették tiltakozásukat.

Midőn mindezt közlöm, bizalommal kérem a következőket: a) Tájékoztassa a fakultatív vallásoktatásra vonatkozó törvénytervezetről a gyülekezet presbiteriumát, az egyház vezetőit és iskoláink tanítóit. Határozott állásfoglalással védelmezzék a kötelező vallásoktatás eddigi rendszerét, foglalják jegyzőkönyvbe a fakultatív vallásoktatás bevezetése ellen való tiltakozásukat. Imádságunkban kérjük Isten megsegítő kegyelmét, hogy elfordítsa egyházunkról és nemzetünkről mindazt a veszedelmet, melyet a vallásoktatás kérdésének a mai alkalmatlan időben való tárgyalása, az eddigi rendszer megváltoztatása jelentenek. b) Közölje a gyülekezettel, hogy ez idő szerint még csak tervezetről van szó, az egyházak vezetőségével megindult megbeszélések még nem fejeződtek be, úgyhogy a kormány elhatározását nem ismerjük. Ovakodjanak tehát minden külső tüntetéstől. Hogy azonban a kormány előtt világossá váljék egyházunk teljes elhatározottságú állásfoglalása, helyesnek és egyházi érdekből szükségesnek tartom, hogy már most küldjenek ezen állásfoglalást tartalmazó táviratot a magyar köztársaság elnökének, a miniszterelnöknek és a vallás- és közoktatásügyi miniszternek.

A szent Isten kegyelme öröködjék egyházunkon és hazánkon s Szentlelkével világosítsa meg a nemzet vezetőinek lelkét, hogy a nemzet igaz javát szolgálják minden elhatározásukkal és minden munkájukkal!

26/XV/1946—47. szám Az 1947. esztendő felújítja lelkünkben **Melanchton Fülöp** emlékezetét, aki 450 évvel ezelőtt 1497. febr. 16-án látta meg a napvilágot. Ifjúsága idejétől 1560. ápr. 12-én bekövetkezett haláláig Isten evangéliumának kiváltságos tudósa s a tudományos és iskolai munkának hatalmas erejű művelője és szervezője volt.

Világító betűkből fejezetcimekként magunk elé varázsoljuk egyenesvonalu és mégis gazdag tagozású életét. Látjuk tudósi s nyelvi fegyverkezését, figyeljük munkáját a tübingeni egyetemi katedrán, felkészülését

a Szentírás szolgálatára rendelt életmunkájára. Isten gondviselő kegyelmét áldva szemléljük Wittenbergben Luther mellé kerülését s a nagy reformátor mellett reformátori magasságra emelkedését. A reformáció történelmi művének külön gazdag fejezetei tárulnak fel azzal, hogy a két reformátor egymáshoz való viszonyában mindegyikük mester és tanítvány egyszerre. Melancthon mély tudása alátámasztja és erősíti Luther reformátori munkáját. A reformáció kezdetén ő foglalja egybe annak tanításait. Az ágostai hitvallásban az ő határozott fogalmazásában jelenik meg evangélikus egyházunk cáfolhatatlan tanítása. Elhanyagolt ugaron, szétszórót rom-kövekből az ő próféta látása, lángolósa és szervező ereje teremtet iskolákat, melyeknek száma az ezret is meghaladja. Könyveket ír, lelkesít és lázít, ifjúságot nevel, tanítókat és professzorokat toboroz, hogy a rögből támadt iskolák tanító és nevelő munkájukat az evangélium életető világosságával elvégezzék. Egyházunk nagy tanítómesterének lábainál szomjúhozó magyar tanítványok is ültek. Dévai Biró Mátyás és Honter János személyén keresztül hazánkkal való kapcsolatai szélesedtek és mélyültek.

Egyházunk püspöki kara elhatározta Melancthon Fülöp emlékének felújítását. Bizalommal kérem tehát, hogy összes iskoláinkban május első felében Melancthon emlékünnepséget tartsanak s azon az ő történelmi jelentőségű életmunkáját megvilágítsák a tanító és nevelő munkára elhívott evangélikus pedagógusok hivatástudatának mélyítésére s tanulóifjúságunk okulására. Jelzem egyszersmind, hogy megindítandó Evangélikus Pedagógus folyóiratunk első számában anyaggal szolgálunk.

27/XV/1946—47. szám. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi február 21-én kelt 37.435/1947. IV. ü. o. számú leiratában közli, hogy az állami tanítók vasúti arcképes igazolványainak térítési díjából, családtagjaikra is kiterjedően, az állami kinestár 2/3-ad részt, tehát 40 forintot megtérít, a tanítók 20 forintot tartoznak fizetni.

A miniszter úr kérelmének megfelelően méltányosnak tartom, hogy tanítóink és családtagjaik **vasúti arcképes igazolványai térítési díjának** 2/3-ad részét vállalja magára az iskolafenntartó gyülekezet, hogy a mi tanítóink az állami tanítókhöz hasonló kedvezményben részesülhessenek. Kötelező rendelkezést nem tehetek, de melegen kérem az iskolafenntartó gyülekezeteket, hogy a jelzett terhet elvállalják.

28/XV/1946—47. szám. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. évi március 18-án kelt 48.417/III/1947. számú leiratában közli, hogy **az ország felszabadulásának** (1945. ápr. 4.) **megünneplésére** — tekintettel ezen napnak iskolai szünetbe esésére — a husvétii szünetet követő első tanítási napot tűzi ki. Iskoláinkra vonatkozólag hasonlóképpen intézkedem.

29/XV/1946—47. szám. A VMK. f. évi március hó 18-án kelt 36.938 III/1947. számú megkeresésével felkérem iskoláink vezetőit, hogy a **tanulóifjúságnak a selyemhernyótenyésztésben** részvételét biztosítsák, utasítással, tanáccsal, szervezéssel és ellenőrzéssel előmozdítsák. Részletes rendelkezést a földművelésügyi miniszter úr ad ki erre vonatkozólag.

30/XV/1946—47. A VKM. f. évi március hó 3-án kelt 38.146/III/1947. ü. o. számú megkeresésére felhívom iskoláink vezetőseit, hogy az „**Újjáépítés—újjászépités**“ akciójának keretében hirdessenek versenyt a tanulók között **az iskolák rendbehozására és virágossá tételére.** Szervezzék meg az iskolán belül az osztályok versenyét. Tegyenek minden ablakba virágot, az osztályokat díszítsék fel a növendékek rajzaival és kézimunkáival. A szünetidőben az osztályok szervezzék meg a virágok öntözését. Lehetőleg maguk is neveljenek palántákat és facsemetéket. Vonják be a munkába a szülőket. Vegyenek részt az iskolák a város vagy község szépítésében fásítással és a terek rendbehozásával. Ezen mozgalmat a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa vezeti.

31/XV./1946—47. szám. A VKM. f. évi február hó 24-én kelt 36.883/III. a. ü. o./1947 számú megkeresése a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt TBC-hét megrendezése tárgyában későn érkezett kezeimhez. Ennek következtében a márc. 4—12.-re kért TBC-hétre vonatkozólag nem intézkedhettem. Felkérem tehát, hogy a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt mozgalmának ismertetésére egy alkalmas hetet jelöljenek ki s azon a mozgalom nemzeti jelentőségét ismerlessék s ezt a nagy jelentőségű kérdést a szülői értekezleten is letárgyalják.

32/XV./1946—47. szám. Felhívom a gyülekezet vezetőjének és érdeklődő tagjainak figyelmét **Dr. Boleratzky Lóránd: „Állam és evangélikus egyház Finnországban”** című értékes tanulmányára. A könyv a miskolci jogakadémia kiadásában jelent meg, ára 20.— Ft. Az értékes tanulmány megérdemli annak áttanulmányozását. Jogakadémiánk fiatal, tudós tanára is megérdemli a támogatást. — Felhívom figyelmüket **Molnár Rudolf: Kereszt alatt** című építő könyvére, melyet az amerikai finn traktátusból fordított magyar nyelvre. A lelkek építésében jó szolgáltatást teljesítő munka az Evangélikus Evangélizáció kiadásában jelent meg.

33/XV./1946—47. szám. A püspöki kar elkészítette az Egyházi Közpénztár kérdésének tanulmányozásához szükséges adatok összegyűjtését. Az íveket a közeli hetekben szétküldjük. Bizalommal kérem, hogy azok lelkiismeretes, pontos és megbízható kitöltéséről gondoskodni s azokat hozzám felterjeszteni szíveskedjék.

34/XV./1946—47. szám. Felhívom az egyházközség lelkészeinek, tanítóinak, felügyelőinek és gondnokainak figyelmét arra, hogy az **Ág. Hitv. Evangélikus Egyházkerületek Jóléti Egyesülete**, mely egy évtizednél hosszabb idő óta működött, a háború befejezésével munkásságát újból megkezdte. A régi, pengőértékű temetkezési segélyek, valamint az egyéb biztosítások kötvényeit a 6400/1946. M. E. sz. rendelet értelmében valorizálja és a szorzószám megállapítása után az esdékesség időpontjában kifizeti. A temetkezési segély biztosításán kívül az egyesület tűz, betörés, szavatosság, baleset, stb. és életbiztosítás terén is kedvezményt nyújt tagjainak. A megkötött biztosítási üzletek után az egyházközségeknek ezután is jelentős részese-dést nyújt. Éppen ezért felhívom az egyházközségek vezetőit, hogy amennyiben érvényben lévő más biztosítási szerződések és kötvények nem gátolják, támogassák az Egyházkerületek Jóléti Egyesületét újból megkezdett munkájában. Az egyesület címe: Budapest, IV., Fehérhajó-utca 8—10.

Isten áldása nyugodjék meg gyülekezeteinken, iskoláinkon, egyházi munkánkon! Az Urnak Szentlelke adjon lelkipásztorainknak, tanítóinknak, tanárainknak, szolgálatra elhívott világi vezetőinknek és híveinknek lelket és erőt hivatásuk betöltésére.

Budapest, 1947. évi március hó 27-én.

Az Úr békessége legyen veletek !

D. KAPI BÉLA s. k.
a dunántúli egyházkerület
püspöke.

KEMÉNY LAJOS s. k.
esperes,
a bányai egyházkerület
püspökhelyettese.

KUTHY DEZSŐ s. k.
a dunáninneni egyházkerület
püspöke.

MARCSEK JÁNOS s. k.
esperes,
a tiszai egyházkerület
püspökhelyettese.

KÖNYVTÁRBAN

TURÓCZY ZOLTÁN: Erőszakoskodóké a mennyek országa. Evangélikus Evangélizáció kiadása. 1946. 3.— Ft. — Férfi-evangélizáción elhangzott öt előadást tartalmaz ez a kis könyvecske Márk 10, 46-52 alapján. Az evangélium erőteljes megszólaltatása mellett abban van különös értéke, hogy quietizmusra hajló kegyességünk számára nagyobb aktivításra és bátrabb cselekvésre mutat útát. A synergizmus veszélye nélkül érteti meg: éppen elegendő dolgunk van üdvösségünkre nézve, sok akadály elhárítása, amelyeket Isten nem hajlandó elvenni és leküzdeni helyettünk. Ezt egyébként a könyvecske címe is világosan kifejezi. L. Z.

HUSVÉTI EVANGÉLIUM. Evangélikus evangélizáció kiadása Budapest, 1947. Ára 2.50 forint. — Az utóbbi években talán legpompásabb egyházi sajtóvállalkozás volt az evangélikus evangélizáció karácsonyi albuma. A húsvéti kiadvány további fejlődést mutat. Nagyünnepi olvasnivalót ad népünk kezébe elbeszélésben, versben, képben, énekben és cikkben. A képes nagyheti elmélkedés-sorozatot ritka ügyességgel helyezi el a színes olvasmányok között. A kiadvány gondolata is újszerű, megvalósítása pedig a legjobb értelemben népszerű. Családjaink asztalára jobb húsvét-körüli olvasmányt nem helyezhetünk. Szépirodalmi darabjait különböző alkalmazáson felolvasásra is használhatjuk. V.

ORAVALA-PODMANICZKY: A parasztproféta. II. kiadás. Evangélikus Evangélizáció kiadása. Budapest 1946. Füzve 23 Ft, kötve 30 Ft. — Aki e könyvet elolvassa, nem térhet felette napirendre úgy, mint azt más életrajzi, vagy történeti regénnyel kapcsolatban tehetné. Ruotsalainen Pál élete emberi gyengéi ellenére is prófétai erővel hat itt is és most is. Érezük benne a „máshonnan való tűz” lobogását, amely a „parasztprofétát” népe lelkipásztorává tette s tartotta meg akkor is, amikor fakéregből sült kenyér, meg mohából őrölt liszt ke-

rült családi asztalára; amikor gyűlöli fiát megölték, őt meghurcolták s családások szakadtak reá. Akadémiai tudása nem volt, de volt „rejtett bölcsessége”, amely által papoknak is mestere lett. Hite nem ismeret volt, hanem a Krisztusban való életet jelentette; talán ezért is nem értették meg felvilágosult korának egyházi vezetői. Ha lelkipásztor veszi a kezébe élettörténetét, ma is buzdul alázatoságra, szenvedésben békességes tűrésre, keresztviseelésben örvendezésre, Isten ügyében szakadatlan és önzetlen munkálkodásra. Hogyha pedig mindez elmaradna, vegyük eszünkbe: Isten még alvó papok ellenére, papok nélkül is teremthet ébredést népünkben, de akkor rossz eszközöknek bizonyulunk és feleslegesekké is leszünk! Sikos Lajos.

„NAPRÓL-NAPRA GONDOSKODIK RÖLUNK...” Fébé-kiadás Budapest, 1947. Ára 10.— forint. — A régi leszakító naptár könyvalakban. Igét, elmélkedést, illusztrációt ad az évnek minden napjára. Családi áhitat tartására különösen alkalmas. Indulgató bibliaolvasóknak nélkülözhetetlen segítség, de áldott kalauz a tapasztalat szerint régi keresztyének számára is. Egyházunkban az egyetlen ilyen jellegű kiadvány. V.

TURMEZEI ERZSÉBET: RAGYOGJATOK SZÉP CSILLAGOK! Kis történetek, mesék. Fébé-kiadás. Budapest, 1946. 119 oldal. 15 Ft. — Mind-megannyi kedves és megkapó történet és mese Istennek gyermekekben is, felnőttekben is munkálkodó csodájáról, térítő hatalmáról, büntőlő kegyelméről, hitben s szeretetben élő Szentlelkéről. Azt gondolná az olvasó, hogy mindezekről csak prédikálni, hosszasan magyarázni lehet. A könyvben gyermekek nyelvén és gyermekek gondolkodásában szól a rövide fogott 36 történet és mese. Olvasni már tudó gyermekeknek kedves ajándékkönyv. Gyermekepédikációkhoz, vasárnapi iskolákban illusztrációs gyűjtemény. I. M.